

[illegible]

హిందూ మత విశ్వాసాలను ప్రతిబింబిస్తున్నాయి.

[illegible]

8వ పేజీలో ఉంది ~~గృహం~~ గృహం

30

১১০২

[illegible]

ವರಿ ಸಂಪತ್ತುನಾ ವರವಿಧವುಂಟು ದೇವರಾದ ದೇವತೆಗಳಾದ
 ಒಂದೊಂದು ದೇವತೆಗೆ ಒಂದು ದೇವತೆಯೆಂಬುದುಂಟು
 ಒಂದೊಂದು ದೇವತೆಯೆಂಬುದುಂಟು ಒಂದೊಂದು ದೇವತೆಯೆಂಬುದುಂಟು

రాధాకృష్ణ
విశ్వనాథ

[illegible]

[illegible]

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

[illegible]

[illegible]

न
२३ ति
इदं तु
बोध्यं

पविशिष्टप्रकारकप्रमाविशेष्यमेवविवक्षणीयं। ह्रदोवहिनान्धनादिसादौचतादृशरूपं ह्रदविशिष्टवन्ध्यावत्वादिक्लृदेवहिनस्तीत्या
दिज्ञाननिरूपिततद्रूपावच्छिन्नविषयतासामान्यस्यवहदत्वावच्छिन्नविषयतानिरूपितवह्न्यावत्ताधवच्छिन्नविषयतात्वेनदोषनिष्ठा
नुमितिप्रतिबंधकतायामवच्छेदकत्वेन। सधेतुस्फुल्लेचकेवलवन्ध्यावत्तादिकंनतथातदवच्छिन्नविषयतासामान्यातर्गतधर्मविष
यकज्ञाननिरूपिततादृशविषयतानामनुमितिप्रतिबंधकतावच्छेदकत्वात्। अतर्विशिष्टवन्ध्यावत्तादिविशिष्टचनक्रिचिमुत्तिष्ठति
नौतिप्रसंगः। तृतीयमपिलक्षणमनमेवरीत्यापरिष्कार्पयधर्मस्यदुष्टहेतुलक्षणलेशोपमानदोषप्रतिबंधकतामतीश्रमपित
द्रूपावच्छिन्नपक्षसाध्यहेतुकातुमितिप्रतिबंधकप्रमाविषयतयेतुतावच्छेदकत्वेतद्रूपावच्छिन्नपक्षसाध्यहेतुस्फुल्लेतेनेवरूपेण
दुष्टत्वमिसर्धकतामुपगम्ययथार्थपदसार्धकममुपपादयितुंशक्यतेतथापिदुष्टलक्षणस्यदोषधर्मादुष्टोत्पत्तेरनतन्मतमवलंब्य
षष्ठीसमासआहतमनुद्वितीयद्वितीयलक्षणयोःदोषेअतिव्याप्तिरव्याप्तिश्चैचिधेतौमसेदनदोषस्यैवोपादयतयातदस्यतन्मा
त्रद्वितीयादतआहतत्वमिसस्येति। प्रथममात्रस्यदुष्टलक्षणत्वेनैवोपपत्तौचरमयोर्दोषेठक्षणात्मेवोचिततत्त्वमिसस्ययथार्थानार्थ
कत्वानुरोधादतस्तथैवाहआद्यस्यैवेति। ईदृशव्याख्यायानिदोषत्वात्कारुण्यं। लिंगज्ञानस्येतिमूलंलिंगांशनिवेकस्यानिष्प्र
योजनकतयातस्याविवक्षेतत्वमिह। लिंगमिति। यद्विषयकत्वेनैव। तृतीयार्थोऽवच्छेदकत्वेतन्मैदनतिरिक्तवृत्तित्वमिदानींनिवेश्य
तेतदासंभवः विशिष्टस्यातिरिक्ततयोवन्ध्यावविशिष्टह्रदादिनपदोषविषयकत्वस्यह्रदत्वाधवच्छिन्नविषयकज्ञानेपि

इस्तु
मि
दित

न

तत्र इति।

सुस्थ म

दि

तदा

ता

सत्वेनानुमितिप्रतिबंधकतातिरिक्तवृत्तित्वादतः स्वरूपसंबंधरूपमेव चेत्यं। तथाच पर्वतो वक्रिमानि साधनुमितिप्रतिबंधकमविषयकं वदन्त्या
वादीवतिष्ठासिस्तद्विषयकत्वस्यापिप्रतिबंधकतावेच्छेदकचरकत्वादसंभवसमन्यावेच्छेदकतापयसिनिवेशासंभवादतोपदिष्टमव
नेतिपदं व्याचष्टे। यः ~~विषयकत्वेनेति~~। यादृशविशिष्टविषयकत्वेन यदुपावच्छिन्नविषयकत्वेन एवेतत्त्वमित्यस्य तदुपावच्छि
न्नत्वमित्यर्थः। व्याख्याबीजप्रकाशयति। तेनेति। यत्रकारकत्वेनप्रतिबंधकत्वमित्युक्तौ पक्षविशेषणकक्षममादायैवध्यावादीनाति
प्रसंगस्य पर्वतादावतिप्रसंगसंभवेपि ससंबंधावच्छिन्नमयनिष्ठप्रकारताकत्वेनानुमितिप्रतिबंधकत्वेन संबंधेन तद्वत्स्वरूपदुष्टताव्यव
रनिषामकत्वापगमे पक्षविशेषणकत्वस्यावज्ञानस्य विशेषणता विशेषावच्छिन्नाधेयतासंसर्गवच्छिन्नपर्वतानिष्ठप्रकारताकत्वेन
प्रतिबंधकत्वात्तेन संबंधेन पर्वतादिमतायाः पर्वतमहानसान्पत्तरत्वादिनृपसंघेनोत्पत्त्येवपिप्रतिबंधमादिरूपहेतो असत्तादुष्टताव्यव
हारापत्तये योगइतितदनुरोधेन पक्षविशेषणकत्वमप्यदनिश्चयसामान्यपरं तेन संबंधादी सादिपदग्राहसाध्यमन्यपक्षे तदुष्टहेतो
अनुमितिप्रतिबंधकप्रमाविषयसाध्याभावादेव सत्त्वेपि नासंगतिः नानिप्रसंगइति उक्तव्याख्याने अनतिरिक्तवृत्तित्वरूपेण वेदकत्वमेव
विवक्षणीयं विशेषणीभूतव न्यभावाध्विषयके ~~प्रतिबंधकत्वादिना~~ व न्यभावाविशिष्टरूपादिविषयकज्ञानेन न्यभावाविशिष्टरूपादिविषयकत्वेन
विलक्षणाविषयतानिष्पिकत्वस्य असत्त्वेन उक्तासंभवा न वकाशात्तथा च केवलव न्यभावावत्तायवच्छिन्नविषयकत्वस्य प्रतिबंधकत्वातिरिक्तव
त्तित्वा नानिप्रसंगइत्यर्थः। ननु स्वरूपसंबंधरूपावेच्छेदकत्वमविशेषणममेवातिप्रसंगोदुर्वारः। अत्रामाण्यज्ञानाभावादि विशिष्टयदुपा
वच्छिन्नविषयकनिश्चयत्वं प्रतिबंधकतावेच्छेदकतापयसिधिकरणमित्येतादृशविवक्षया तादृशानिप्रसंगकारणोपनरसंभवः। ननु भाव

त्वादिना चराद्यवगाहिनो वन्धभाववान् हृदय इत्यादिज्ञानस्यापि प्रतिबंधकतया तत्साधारण्यानुरोधेन बन्धित्वाद्यवच्छिन्नप्रकारतानि नूपि
 ताभावत्वावच्छिन्नप्रकारतानि नूपितं हृदत्वावच्छिन्नविशेषता क्रान्तिप्रत्ययेनैव प्रतिबंधकतायाः वक्तव्यतेया वन्धभावविशिष्टहृदत्वा
 द्यवच्छिन्नविषयतायास्तद्वाप्रकारतानि नूपितं हृदत्वाद्यवच्छिन्नविषयतात्वेनैवावच्छेदकत्वेऽपि अप्रामाण्यज्ञानाभावापि दिवि
 शिष्टवन्धभावविशिष्टहृदत्वाद्यवच्छिन्नविषयता क्रान्तिप्रत्ययस्यावच्छेदकतापमात्प्यनधिकरणत्वात् इत्यतस्तत्तीयायाः अनतिरि
 त्वावच्छिन्नविषयतावच्छेदकतापि वक्तव्यं स्फुटयति। अवच्छेदकत्वं चेति। इह लक्षणे चरत्वं लक्ष्यार्थः। न च विशिष्टदोषविषयकत्वं
 स्य संज्ञायादौ सत्तात्पुनरसंभव इति वाच्यं। ज्ञानस्येति त्रिज्ञानपदमनाह पत्रिमाण्यज्ञानानास्त्वं हित निश्चयपरं पश्य
 र्थश्राधेयत्वं तस्य पक्षविषयकत्वे त्वयः। एवं च तादृशनिश्चयवृत्तित्वं विशिष्टं पादराविशिष्टविषयकत्वं तु नूतिप्रतिबंध
 कतानतिरिक्तवृत्तित्वाद्वासे स्पष्टविक्षणीयतया संभवानवकाशात्। अनतिरिक्तवृत्तित्वं च स्वव्यापकत्वं न तु तद्व्यापक
 त्वत्वं विशिष्टस्य विशेष्ये। अतः विशिष्टविषयकतानतिरिक्ततया तस्यातिप्रसक्तत्वे विशिष्टे तस्मिन्नतिप्रसक्तत्वं स्पष्टं घट
 त्वात्। यत्तु प्रतिबंधकताशून्यतादृशनिश्चयवृत्तित्वमेवानतिरिक्तवृत्तित्वमतो नोक्तेरीत्याऽसंभव इति। तदसत्। तथा सति
 मलोपात्तज्ञानस्येति। यस्य वैषम्यप्रसंगाद् हृदत्वाद्यवच्छिन्नायाः वन्धभावविशिष्टहृदत्वाद्यवच्छिन्नविषयकस्य किंचि
 द्ज्ञानीयविषयतानिरूपकत्वस्य प्रतिबंधकशून्यतादृशनिश्चयवृत्तित्वेन शून्यहृदत्वाद्यवच्छिन्नेति प्रसंगाच्च। अस्मन्म

ते अनुमितिप्रतिबंधकतायास्तादृश निश्चयवृत्तिर विशिष्टरूढता धैवद्विन्नविषयतायाधवद्विन्नव्यापकताविरहादतिप्रसंगानव
 काशात् अथैवमपि जातिवादिना रूढतादिविषयकस्य जातिमान्त्वभाववानि स्यादित्यनस्यापि वन्त्यभावविशिष्टरूढता धैवद्विन्न
 विषयकतया तस्य च रूढोक्तिमानि सन्तु मिस्य विरोधितया असंभवः जलवान् ~~नानाव~~ निस्यादिस्य लीयदोषासंग्रहेणावि
 शेषितधर्मविद्विन्नपक्षादिस्य लीयस्यापि किंचिद्विशिष्टघटितदोषस्यासंग्रहेणाचपक्षतावच्छेदकाद्यंशोऽनन्याप्रकारके
 त्वनिवेशस्यान्यक्रमतातादृशविशिष्टाधपरिच्छेदपदाधाविषयकस्येत्यनविरोधणत्वे सर्वमाकाशावदिस्यादिस्य लीयबाधादो
 तदघटकाप्रसिध्याऽप्यासिः यधैव पावद्विन्नस्य तादृशविशिष्टघटकता ततः पावद्विन्नविषयताभिन्नकिंचिदवद्विन्न
 विषयताशून्यत्वज्ञाने निवेश्यं जातिवाधवद्विन्नस्य च नवन्त्यभाववच्छेदता धैवद्विन्नघटकतेति जातिवाधवद्विन्नवि
 षयतातादृशविषयताभिन्नेव तच्छून्यत्वं च नोक्तज्ञानस्येति न दोष इत्यपि न सत्तथासति रूढो जासभाववानि स्यादिस्य
 लीयबाधादेरेव दुस्संग्रहात् जातिवादिना रूढतादिन्यधर्मितावच्छेदकावगाहिनो जातिमनूजातिमान् इत्यादित्यन
 स्य जातिवाधवद्विन्नरूढतादिनिष्ठधर्मितावच्छेदकतानपविषयतायां निरुक्तविषयताभिन्नविरहेणातादृशज्ञानस्यानुमिस्य
 प्रतिबंधकस्य शून्यत्वेनोक्तवारणान्नैवं यदुपावद्विन्नविषयतातादृशविशिष्टविषयकसमानाधिकरणभावप्रतिषेधो

गितावच्छेदकं तदुपावच्छिन्नविषयताशून्यत्वस्य ज्ञानविशेषणतया सामंजस्यत्वात् अप्रतिबंधकज्ञानविषयतावच्छेदकजातित्वादि
 विशेषितहृदयादिचरितैस्तदुपावच्छिन्नविषयतात्वावच्छिन्नाभावस्य दोषात्मकविशिष्टविषयतासमानाधिकरणत्वात् तद्वान्
 व्यावृत्तिरिति विशिष्टस्य विशिष्टविषयताकृतस्य असत्त्वेऽपि । अन्यथावत्तादिना घटाद्यवगाहिभूतमेऽसत्त्वेऽपि । तथाच विशिष्टवि
 षयकत्वेन प्रतिबंधकज्ञानसंभवतीति भावः । अत्रमात्रप्रतिबंधेऽपि । तादृशमस्यानुमित्यनुसादप्रयोजकत्वेऽपि न क्षतिः । नोक्त
 प्रत्यक्षमात्रपर्याप्तनिवेदोऽसंभवः । तदनिवेदोऽप्यतिप्रसंगो वा । ननु विशिष्टदोषघटिकीभूततदेकदेवाविषयताया
 स्वरूपसंबंधरूपावच्छेदकत्वसत्त्वेऽपि विशिष्टविषयतासामान्यस्य तादृशावच्छेदकत्वविवक्षयाऽतिप्रसंगवारणसंभवान्न तद्व
 कथने विवक्षितमिति । नच सामान्यपदस्य व्यापकत्वात् अत्रमात्रप्रतिबंधकतावच्छेदकतायां विशिष्टविषयतात्वव्यापकत्वं निवेदय
 तदपेक्षमात्रप्रतिबंधकतायां विशिष्टविषयताव्यापकत्वं निवेदान्मेवोचितमिति वाच्यं । यतो अन्यथा विशिष्टहृदयादिनिवृत्तवि
 षयितायाः अनुमित्यप्रतिबंधकसंज्ञायाः प्राप्ताप्यज्ञानास्त्वेदितज्ञानसाधारणतया नानुमितिप्रतिबंधकतायास्तद्व्याप
 कत्वमित्यनाह्याप्राप्ताप्यज्ञानास्त्वेदितज्ञानसाधारणतया नानुमितिप्रतिबंधकतायास्तद्व्याप
 णीयं तदपेक्षमात्रं तादृशवेन च स्वरूपसंबंधरूपावच्छेदकतायां विशिष्टविशिष्टविषयतात्वव्यापकत्वं निवेदितुमुचितं । तथा

[illegible]

तिहेतुविशिष्टपक्षरूपकनिरुक्तविशिष्टद्वयघटितत्वादिति वाच्यं। सप्रतिपक्षघटकतादृशविशिष्टद्वयविषयताभिन्ननिरुक्तवि
 शिष्टद्वयविषयताभ्रमप्रतीतिविषयत्वस्य विशिष्टद्वयाघटितार्थत्वात्। यत्र सप्रतिपक्षप्रसिद्धिः तत्र भिन्नांतमनुपादेयमेव
 साध्यादिभेदेन लक्षणाभेदात् तत्र मातृकज्ञानीयविषयतासाधारणरूपेणैव वा प्रतिहेतुव्यापन्नता विशिष्टसाध्यासावादिवि
 षयतापादेयानवदर्शितविशिष्टस्य सप्रतिपक्षतानस्वीक्रियते उपपितुहेतुतावच्छेदकाघटितसाध्यासावाप्राववद्वृत्तिर्मेव स
 क्षात्मकस्यैव विशिष्टस्यैव व्यापकसामानाधिकरूप्यरूपव्याप्तिविशिष्टस्योक्तरीत्या संग्रहेतधर्मव्यापकसाध्याभावकाकीनतधर्मवि
 शिष्टपक्षरूपिण्याहतिरक्षमास्यादित्यविशेषणव्यापकताघटितविशिष्टमात्रस्यालक्ष्यतायाएव युक्तत्वात् तथा चोक्तप्रमासम
 पेक्ष्यज्ञानवैशिष्ट्यानवच्छिन्नप्रतिबंधकतानिवेज्ञानमेवोचितमिति वाच्यं। एवमपि प्रकृतहेतुनिष्ठसाध्यव्यापक्रीकृताभावप्र
 तियोगित्वघटितस्य मृतभेदेनासाधारण्यविरोधे स्वल्पस्य विषयतायाः पक्षधर्मिके प्रकृतहेतुमत्ताज्ञानवैशिष्ट्यानवच्छिन्न
 प्रतिबंधकतायामवच्छेदकतास्य प्रतिबंधकतायाज्ञानवैशिष्ट्यानवच्छिन्नत्वनिवेशसंभवाद् द्वितीयातिप्रसंगवारणाय निवृत्तविशि
 ष्टद्वयाघटितत्वस्यैव निवेज्ञानीयत्वात् न च पक्षद्वित्वविशेषितप्रकृतहेतुनिष्ठसाध्यव्यापक्रीकृताभावप्रतियोगित्वमेवासाधारण्य
 वाच्यं। पक्षद्वित्वाघघटितविशिष्टविषयतायाजप्रतिबंधकज्ञानसाधारण्यतया प्रतिबंधकतावच्छेदकत्वात् तादृशस्य चासा

धारण्यदेः पक्षे रत्तित्वविशेषप्रवृत्ते हेतुसाध्यापकाभावप्रतियोगित्वविशेषप्रवृत्ते हेतुरूपनिरुक्तविशेषप्रवृत्तित्वान्निरुक्तवि
शिष्टहयाधटितत्वनिवृत्तान्नसंभवतीति वाच्यं ॥ पक्षे रत्तित्वाधटित्वविशेषप्रवृत्ते हेतुसाध्यापकाभावप्रतियोगित्वविशेषप्रवृत्तित्वान्निरुक्तवि
धएव तदन्यत्वेन वा विरोधिविशेषणीयमिति पंडि-बाध्यानावसरसंपादनीयत्वात् ॥ नन्वनतिरिक्तत्वरूपावच्छेदकत्वनिवेदो
वाभिवारादिघटितपदार्थातिरेकनिवार्त्त्यः । तद्विषयकत्वस्यापि प्रतिबंधकतायां नतिरिक्तत्वात् तद्विरोधणीयं चे
नितान्तरालक्षणं चेति शेषः तादृशविशिष्टेति ॥ अमिति प्रतिबंधकतायां यद्रूपावच्छिन्नत्वविषयकत्वमवच्छेदकं तद्रूपाव
च्छिन्नत्वार्थः ॥ वाभिवारत्वावच्छिन्नत्वमपि वाभिवारत्वादिरूपताद्वारा रूपावच्छिन्नघटितत्वात् स भवदस्य तो नरेति स्वावच्छिन्नविष
यकप्रतीतिविषयतावच्छेदकावच्छिन्नार्थं अतः शुच्यं भिवारादेः भयत्विशेषाद्यभिवाराद्यवच्छिन्नत्वमपि न क्षतिः तद्विरोध
तत्त्वं तद्विषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकं अनुमितिप्रतिबंधकतायां तादृशरूपावच्छिन्नविषयत्वमवच्छेदकं तादृशमात्राव
च्छिन्नविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकं तद्रूपावच्छिन्नविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकं तद्विरोधनं तद्विरोधनं तद्विरोधनं तद्विरोधनं
यद्रूपावच्छिन्नत्वक्षणसंगमनीयं । तदेव त्वपदार्थः भवति हि वाभिवारत्वावच्छिन्नविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकं तद्विरोधनं

७
४३०

बाधत्वादयः तदवच्छिन्नाविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकं व्यभिचारिणीति दीतितदवच्छिन्ने लक्षणासंगतिः प्रमेयत्वविशिष्टव्यभि-
चारत्वादेः स्वावच्छिन्नाविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकं व्यभिचारत्वाच्च वच्छिन्नाविषयकप्रतीतिविषयकतावच्छेदकताभावान्न
तदवच्छिन्नेऽतिव्याप्तिः प्रमेयत्वविशिष्टव्यभिचारादेरपि प्रमेयत्वादिना व्यभिचारत्वावच्छिन्नाविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकता
स्यादतः तादृशानुपाश्रयधर्मिणस्तदवच्छिन्नाविषयकप्रतीतिविषयत्वेनाविशेष्यस्वमेव तादृशविषयतावच्छेदकत्वेनाविशे-
षितं प्रमेयत्वविशिष्टव्यभिचारत्वाच्चाश्रयाविषयकत्वस्य व्यभिचारत्वाच्च वच्छिन्नविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकतावच्छेदकता
स्तदाश्रयाविषयकत्वमुपेक्ष्य स्वावच्छिन्नाविषयकत्वनिवेशः स्वावच्छिन्नाविषयकप्रतीतिविषयत्ववृत्तित्वस्य तादृशधर्म-
विशेषणत्वे व्यभिचारत्वादेरपि प्रमेयत्वादिना व्यभिचारत्वाच्च वच्छिन्नाविषयकप्रतीतिविषये व्यभिचारादौ वर्तमानत्वा-
संभवस्य ते तादृशविषयतावच्छेदकत्वेन धर्मे निवेशितः प्रमेयगगनवद्वाश्रयादिसादो व्यभिचारत्वावच्छिन्नाविष-
यकप्रतीतिविषयतावच्छेदकं यद्गतास्तावन्मे प्रमेयत्वादितदाश्रयाविषयकप्रतीत्यप्रतिष्ठाप्यसिरतः तदवच्छिन्नाविष-
यकत्वनिवेशः अत्र च तादृशविशिष्टतराविषयप्रतीतिविषयतावच्छेदकत्वस्य दोषतावच्छेदकधर्मविशेषणतापेक्षया
ज्ञानस्यैतज्ज्ञानपदार्थतादृशविशिष्टतराविषयकत्वनिवेश एवोचितः एवं च निष्कृष्टवक्ष्यमाणकल्पेयद्विषयकनिश्चयस्यैव

त्रनिष्प्रपणवतन्निवेष्टंलाघवादिसवधेयं। अथयन्मप्यपिचारिवन्निमान्धमवान्वनेरिसादोबाधादेर्वापिचारिचटितनयातत्रा
म्यासिः। नचपदूपावद्विन्विषयकत्वावद्विन्विषयकत्वावद्विन्प्रतिबंधकतासामान्यावच्छेदकतादृशान्तराद्यदित्यस्यवि
वक्षितत्वान्नदोषः। अपिचारस्याक्तबाधविषयकत्वान्नद्विन्विषयसिद्धान्नप्रतिबंधकतावच्छेदकविषयताकत्वेपितादृशप्रतिबंध
कतासामान्यातर्गतानुमितिप्रतिबंधविषयताकत्वाभावेनोक्तबाधस्यतदुदितत्वेपिनिरुक्तविशिष्टांतराद्यदित्यवच्छेदकत्वान्नद्वि
न्यं। अपिचारत्वादिरूपत्वावद्विन्विषयकत्वावद्विन्प्रतिबंधकतासामान्यावच्छेदकविषयतानिरूपकतावच्छेदकत्वदवद्विन्ना
विषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकस्यप्रसिद्धसंभवात्तेनयत्विशिष्टमपिचारत्वमपिचारत्वादेरेवतथाविधविषयतानिरु
पकतावच्छेदकत्वात्। तस्यचमपिचारत्वावद्विन्नाविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकत्वोपायान्नचस्वावद्विन्विषयकत्वाव
द्विन्प्रतिबंधकतासामान्यावच्छेदकविषयतानिरूपकतावच्छेदकःकश्चित्स्वावद्विन्नाविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकमस्यएवंभू
तंयथस्त्वंप्रमेयवविशिष्टमपिचारत्वादितदवद्विन्नाविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकत्वस्यविवक्षितत्वान्नोक्तदोषइतिवाच्यं। त
थासतिधममपिचारिवन्निमान्धमवान्वनेरिसादोबाधत्वावद्विन्प्रकृतावच्छेदकस्यधममपिचारिवन्निमत्वादेःस्वावद्विन्ना
विषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकीभूतस्वावद्विन्विषयकत्वावद्विन्प्रतिबंधकतासामान्यावच्छेदकविषयतानिरूपकतावच्छे

१२
२२

दकम्यविचारत्वात्कत्वादम्यहेतुर्वारत्वात् न च स्वावच्छिन्नविषयकत्वावच्छिन्नप्रतिबंधकता सामान्यावच्छेदकीभूतयत्किंचिद्वि
षयकत्वं मादृशमादृशधर्मावच्छिन्ना निरूपितं तादृशतादृशधर्मविच्छिन्नाविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकं मत्स्वतन्त्रमविच्छि
न्नत्वेनेव समुदितलक्षणार्थः नैमत्त्वविशिष्टम्यविचारत्वावच्छिन्नविषयकत्वावच्छिन्नप्रतिबंधकता सामान्यावच्छेदकीभूता
माः शुद्धम्यविचारत्वावच्छिन्नविषयतामाः नैमत्त्वविशिष्टम्यविचारत्वावच्छिन्ना निरूपितत्वेन तादृशविशिष्टम्यविचारत्वाच्च
वच्छिन्नाविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकत्वमस्मिन्नसत्त्वेनेमत्त्वविशिष्टम्यविचारत्वादेः स्वपदेनोपादानुशक्यपत्ता
तम्यविचारत्वादिविशिष्टविषयकत्वावच्छिन्नप्रतिबंधकता सामान्यावच्छेदकायाः कस्यापि विषयतामाः म्यविचारत्वावच्छिष्ट
निरूपितत्वात्संप्रवातादृशविषयतामां मादृशधर्मविशिष्टानिरूपितत्वे घटत्वेनेमत्त्वविशिष्टम्यविचारत्वादेरेव तादृश
त्वात्तदवच्छिन्नाविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकतमाम्यविचारत्वादेः स्वपदेनोपादानुशक्यपत्ता न किंचिदोषः ॥ अथ
वाप्यधर्मावच्छिन्नविषयकत्वावच्छिन्नप्रतिबंधकता सामान्यावच्छेदकीभूतविषयितात्वं मध्यधर्मावच्छिन्ननिरूपितत्वमप्य
तधर्मेव त्वमेव समुदितार्थ इति वाच्यं वाप्यविशिष्टम्यविचारत्वावच्छिन्नेऽतिप्रसंगात् तादृशधर्मावच्छिन्नविषयक

त्वावच्छिन्नबाधस्तानप्रतिबंधकतायां केवलव्यभिचारविषयतायास्तादृशव्यभिचारस्तानप्रतिबंधकतायां केवलबाधविषयतायाश्चजनवच्छेदकत्वेन बाधविशिष्टव्यभिचारत्वावच्छिन्नविषयतायाएवतथाविधप्रतिबंधकतासामान्यावच्छेदकत्वातस्याश्रयतादृशविशिष्टनिनूपितत्वस्यावस्यकत्वात्प्रथमत्रलपेस्वपदेनचरमत्रलपे मस्येदेनतस्योपादानसंभवात्। यच्चवक्ष्यभावादधिर्मितावच्छेदकक्रवन्त्यादिप्रकारकवृद्धेरिवधूमव्यभिचारविशिष्टवन्त्यादिधर्मितावच्छेदकस्यधूमव्यभिक्तयावन्त्यादिप्रकारकज्ञानस्यानाहार्यस्यासंभवेनतादृशपक्षतावच्छेदकावच्छिन्नपक्षकसमूहालंबनानुमितेरवाप्रसिध्यातादृशानुमितिप्रतिबंधकताघटितमथाश्रयतलक्षणस्यतद्धर्मावच्छिन्नपक्षकवन्त्यादिहेतुब्रह्मोपासिः स्वममेववक्ष्यतइतिनद्वारणामापासोवृथेतिभवतुतावदेवंतथापि विशेषगुणवद्देवान्यदोगुणसामान्यवद्देवानिस्यादौदशितिसमूहालंबनानुमितिप्रसिध्याविशेषगुणवद्भूटादिरूपाश्रयासिधेर्गुणवद्भूटादिनूपबाधघटितायाः संग्रहोपावृत्त्यर्थः। यदिचतत्रघटत्वावच्छेदेनगुणवत्त्वमेवबाधः आश्रयासिधिश्रयघटित्वसामानाधिकरण्येनघटत्वावच्छेदेनयाविशेषगुणवत्त्वतस्यांचगुणवत्त्वनूपसामान्यधर्मविच्छिन्नघटत्वव्यापकताघटितो

१४
५२०

तवाधस्यनप्रवेशः विशेषगुणत्वेन घटत्वव्यापकतायास्तत्र प्रवेशे पितामान्यनूपेण व्यापकतायाः तदनंततश्च विदितिनतादृशा
स्थित्यसंग्रह इत्युच्यते तथापि विनो यगुणा ११ तावदान् द्वितीयक्षणावच्छिन्नो घटो गुणसामान्याभाववानि सादो द्वितीयक्ष
णावच्छिन्ने घटे विशेषगुणवत्त्वरूपाश्रया स्थितौ तदेवच्छिन्ने घटे गुणवत्त्वरूपबाधप्रवेशस्यावश्यकत्वात् । यथाश्रुतलक्षणो
चतस्रसंग्रहस्यावश्यकता कविनाशरणाननुपपत्तिः वस्तुतस्तु अत्र वदेती सा हि निष्कलपेपिते मत्वविशिष्टव्यभिचारवा
रणाद्यविशिष्टांतराघटितत्वस्य निवेशनीयतया तन्मते दर्शितवाध्यासंग्रहो दोष एव । एतेन स्वावच्छिन्ननिरूपितविषयि
त्वावच्छिन्नमस्ति चिन्त्यत्वात् प्रतिबंधकतावच्छेदकविषयितावच्छिन्ननिरूपितविषयितात्वव्यापकत्वावच्छिन्ननिरूप्यता
कथमवत्वं समुदितार्थः । नैमत्वविशिष्टव्यभिचारत्वादिकेनैतादृशं स्वतदवच्छिन्नविषयमवच्छिन्नप्रतिबंधकतावच्छे
दकविषयताकश्रुतव्यभिचारादिविषयितात्वस्य तदेवच्छिन्ननिरूप्यत्वाव्याप्यत्वात् । उक्तस्य लेविशेषगुणविशिष्टघट
दिरूपाश्रयास्थितिविषयकत्वावच्छिन्नविशिष्टपक्षग्रहादिनिरूपितमस्ति चिन्त्यत्वात् प्रतिबंधकतावच्छेदकविषयितावच्छि
न्ननिरूपितविषयितात्वस्य तादृशोश्रयास्थितिविषयिताव्याप्यत्वात् तत्र लक्षणसमन्वयः प्रतिबंधकतायाया

क्त्वा निवेगान्मोक्षरीत्या बाधविशिष्टव्यभिचारदावतिप्रसंगः स्वावच्छिन्नानिरूपितमादृशविशिष्टविषयतातादृश
 विशिष्टविषयितावच्छिन्नप्रतिबंधकतावच्छेदकत्वावच्छिन्नविषयिताकोमोपमस्तिष्ठत्वं समुदितलक्षणार्थः न
 मत्तु विशिष्टव्यभिचारत्वादिर्द्विनेनादृशत्वं तदवच्छिन्नानिरूपितभूयव्यभिचारत्वावच्छिन्नविषयितावच्छिन्ना
 मामेव प्रतिबंधकतामात्रं तदवच्छिन्नविषयतायाः अवच्छेदकत्वात्तु स्फुटं च तादृशाभ्यां सिद्धिविषयकत्वस्य तदवच्छे
 निरूपितबाधविषयितावच्छिन्नाया विशिष्टपक्षग्रहप्रतिबंधकतावच्छेदकत्वात्तु क्षणसमन्वयमिति परस्ते मद्भिष
 मकनिष्प्रमस्य विरोधिविषयताप्रमुक्तस्यादिनिष्कृष्टकल्पे अनुमितिप्रतिबंधकताया अपरकत्वात्प्रतिबंधकताया त
 विशिष्टांतरा विषयकत्वावच्छिन्नत्वविशेषणदानस्या संसवेन यस्य दार्थस्यैव तादृशपदार्थांतरा घटितत्वेन विशेषणी
 यतयोक्तवाच्याप्तेरशक्यपरिहारत्वात् अत्र केचित् स्वसज्जोतीमविशिष्टांतरा घटितत्वेनैव यस्य दार्थविशेषणं
 देयं साजासंचहेचाभासविभाजकरूपेण तत्र रूपं बाधितव्यभिचारत्वादि तेन च रूपेण व्यभिचारदेन बाधादि सा
 जात्यमिति व्यभिचारघटितबाधादौ नाव्याप्तिः न चैवं मद्भिषमवच्छिन्ननिष्प्रमस्य विरोधिविषयताप्रमुक्तोपमाया

तद्व
७५

वदस्यत्र विरोधिविषयता प्रयुक्ते, तस्यैवैवै पार्थक्यं घटादेस्तादृशरूपेण साजासाप्रसिद्धैवातिप्रसंगवारणादिति वाच्यं स्वस
जातीयनिष्ठांतरघटितयत्स्वतैदविषयकप्रतीतिविषयत्वस्य विवक्षया अनुयोगिनि स्वत्वानंतभावेन पदार्थांतरेऽतिप्रसंगवार
कतमातद्दलसार्थकपात न च व्यभिचारविशिष्टमेतत्वादेहेदंत्वाभासत्वे विरहाधेत्वाभासविभाजकनूपेण सजातीय्या
प्रसिद्ध्या तस्य स्वपदेनोपादातुमशक्यतमासयत्वे विशिष्टव्यभिचारादिकमेव स्वपदेनोपादेयं तस्य शुद्धिव्यभिचारा
घवद्विन्नेतमाव्यभिचारत्वादित्पहेत्वाभासविभाजकनूपेण तत्सजातीयमेप्रसिद्धिरिति तदविषयकप्रतीतिविषयत्वस्य
व्यभिचारविशिष्टमेवै मत्वा दोसत्वा तत्रातिप्रसंग इति वाच्यं। विशिष्टांतरघटितत्वेन उच्यते तस्य साध्यसाधनग्रहा वि
रोधित्वा न निवृ विषयिता संबंधेन व्याप्तिग्रहप्रतिबंधकतानतिरिक्तवृत्तित्वादित्पस्य व्यभिचारादिविभाजकस्मात्र निवे
शात्तादृशरूपस्य च व्यभिचारविशिष्टमेतत्वादिसाधारणत्वादिसाहुः। तन्न। व्यभिचारादिघटितबाधादावपि विशिष्टां
तरघटितत्वाधघटितव्यभिचारत्वादिसत्वे न तद्वद्व्यभिचारोद्व्यभिचारत्वादिना तत्सजातीयमतमातत्संग्रहानुपपत्तेः
प्रतिमोक्तिनिस्त्वानंतभावेण तादृशलक्षणकरणपि व्यभिचारघटितबाधादावव्याप्ति - वारणमशक्यमेव तत्र सजातीय
विशिष्टांतरघटितयत्स्वधर्मव्यभिचारिवन्निमत्वे तदघटितत्वस्य तद्वद्व्यभिचारबाधादावसत्वात्। यदि च तदघटितत्वं तदप्या

विभाजक

सविषयतापपत्तिधिकरणत्वं तच्च सुघटमेव एकदेशपपत्तिविषयतायाः समुदाये अपपत्तितुल्यते। तथाप्यप्यपत्ति
दुर्वारेव निरुक्तव्यभिचारत्वेन सजातीयविशिष्टांतरघटितं महत्त्वं तादृशबाधैरेव तदपपत्तिविषयतायास्तत्राभावा
त्। नच स्ववृत्तिमावधेत्वाभासं नूपेण सजात्यं विवक्षणीयं तथाच बाधादिघटके व्यभिचारादौ बाधैः सत्त्वात्तादृशबाधा
दिसजातीयत्वमस्तस्य संग्रहसंभव इति वाच्यं। एवं सति बाधविशिष्टव्यभिचारादौ स्ववृत्तिबाधत्व + स्वा + व्यभिचारत्वादि
मावधेर्नेण सजातीयविशिष्टांतरस्य व्यभिचारविशिष्टबाधादेः प्रसिद्धावपितदुत्तिता सत्त्वेनापि सिद्ध्यातिव्याप्तेः
तस्मादेव व्यभिचारादिघटितबाधादेः संग्रहप्रकारोऽग्रे दर्शनीय एवादर्शनीयः नैमत्वविशिष्टव्यभिचारादौ तादृशव्यभि
चारत्वावच्छिन्नेनातिप्रसंगः। दोषव्यवहारप्रसंगः अत्र नैमत्वविशिष्टव्यभिचारादौ दोषत्रयादि व्यवहाराभावात् नैमत्वपतिः
संभवति नच विशिष्टव्यभिचारादौ श्रुत्यव्यभिचारत्वादिना दोषत्वस्याक्षततया कविशेषणादौ नैमत्वात्तादृशव्यवहारापत्ति
दुर्वारेव नैमत्वपत्तौ व्यर्थविशेषणमिति वाच्यं। दोषादिपदस्य निरुक्तविशेषणावच्छिन्ना नैमिति प्रतिबंधकता वच्छेदक
त्वावच्छिन्ननिनूपितविषयिताकत्वेनान्वयितावच्छेदकधर्मबोधकतायाम्युसन्ततमाप्रकृतेच नैमत्वविशिष्टव्यभिचारत्वा
दिरूपस्यान्यपि तावच्छेदकस्योक्तविशेषणरहितत्वेनातिप्रसंगाभावादिति हेतुः। नन्याश्रमासिद्धिस्पष्टे पक्षतावच्छेद
काभावयस्य कक्षादिकमेव दोषस्तस्येव हेतुनिष्ठतया हेतौ दुष्टताव्यवहारनिर्वाहकत्वात् तादृशधर्मस्य च तादृशाभावव

तावच्छेदका

सक्षादिनूपतादृशविशिष्टांतरघटिततथाअव्याप्तिरतआहएवंचेतितादृशविशेषणदानेचेसर्थःआदिपदात्साध्यायैरिपरिग्रहः
पर्वतादिधर्मिक्रकांचनममत्वादिविशिष्टबुधोपर्वतःकांचनममत्वाभाववानित्यादिधर्मिक्रिष्येकनिश्चयस्यैवपर्वतैकांचनम
यत्वंनास्तीतिधर्मिविशेषणक्रनिश्चयस्यापिविशोधितवानुभाविकमतस्तद्विषयस्यापिदोषत्वमाहपक्षनिष्ठइतिआधेयता
संबंधेनपक्षविशिष्टइत्यर्थःवाकारःसमुच्चयेएवमग्रेपिसाधनवद्वतिसाध्याभावइतिसाधेनधर्मिक्रसाध्याभाववद्वतित्व
प्रकारकज्ञानसाधनधर्मिक्रव्याप्तिज्ञानप्रतिबंधकसाधनवतिसाध्याभावइतिज्ञानेपिसाधनेसाध्याभाववद्वतित्वतुल्ये
वितिवेद्यतयानियमतोभासतइतितदप्यव्याप्तिज्ञानप्रतिबंधकमितिमतानिप्रायेणतादृशज्ञानेनियमतस्तदभावेपि
एवमत्रादिन्यायेनतस्यव्याप्तिज्ञानप्रतिबंधकत्वमितिप्राचीनमतानिप्रायेणमिदं दोषइतिननुपक्षतावच्छेदकाभाववत्सक्ष
कत्वादीतिशेषःतथाचालक्ष्यत्वान्नतत्राव्याप्तिरितिभावःननुपक्षतावच्छेदकाभाववत्सक्षादीनांहेत्वृत्तित्वात्तर्कहेतोःदुष्ट
तामेवहारइत्यतआहयेनकेनापीतिएकज्ञानविषयत्वादित्येसादिःतद्वान्तदवच्छिन्नःदुष्टःदुष्टपदप्रतिपाद्यःतथाचहेतोस्तादृ
शदोषानधिकरणत्वेपिनक्षतिःदुष्टइत्यादौसामान्यतःसंबंधेनएवनिष्ठाभित्वाएवंचेकज्ञानविषयत्वादिनावश्यकभाववत्
दादिनूपदोषस्यधर्मादौसत्त्वेपिपर्वतादौवह्निसाधनेतस्यदुष्टव्यवहारविषयतायास्तद्रूपावच्छिन्नपक्षसाध्याहेतुवत्त्वैकपदस

साध्यक

मभिन्नाहारस्य लेदुष्टपदस्य तदुपावच्छिन्नपक्षसाध्यहेतुकानुमितिप्रतिबंधकतावच्छेदकत्वावच्छिन्ननिर्दिष्टविषयता
कथमविच्छिन्नसंबन्धव्यापकत्वस्य सापेक्षवद्वारणेपि पूर्ववदेव बहिर्नाधमसाधनेरासक्तो दुष्टइति व्यवहारो निरुक्तदोष
मात्रस्य दुष्टव्यवहारविषयतावच्छेदकत्वे दुर्वारइति प्रकृतहेतुतावच्छेदकत्वं विशिष्टसंबन्धो निष्ठार्थतावच्छेदको वाच्यः एतत्स
चनामेव प्रकृताहेतुरित्युक्तं इदं वक्तुं साधने धर्मो दुष्टस्य त्रुटत्वावच्छिन्नपक्षवन्नितावच्छिन्नसाध्यकधर्मत्वावच्छिन्नहेतु
कानुमितिप्रतिबंधकतावच्छेदकत्वावच्छिन्नविषयताकथमविच्छिन्नसंबन्धी धर्मस्य न्यमवधिः तत्र प्रतिबंधकतावच्छेदकत्वाव
च्छिन्नविषयताकथमविशिष्टएव दुष्टधातोर्धः साधनपदं लक्ष्या धर्मत्वावच्छिन्नहेतुकानुमितिपरंतत्र ह दइति सप्तम्यता
अहंत्वावच्छिन्नपक्षकत्वस्य वन्नितावच्छिन्नसाध्यकत्वस्य चान्वयः तादृशानुमितिसंनिवृत्तसप्तम्यर्थनि
रूपितत्वस्य दुष्टधात्वर्थे के दे शो प्रतिबंधकत्वे न्वयः एवं च पूर्ववत्तेव न्ने साधने धर्मो दुष्टस्य त्रुटत्वावच्छिन्नपक्षवन्नितावच्छि
न्नधर्मत्वावच्छिन्नहेतुकानुमितिप्रतिबंधकतावच्छेदकत्वावच्छिन्नविषयताकथमविशिष्टसंबन्धी धर्मस्येव प्रतीयेत तादृश
विशिष्टप्राप्तिस्थितिरिति न तत्राव्यवहारः पक्षविशेषादिकमनंतस्य धर्मो दुष्टसादिव्यवहारस्तदुच्यते एवेति दिक् साधन
निष्ठसाध्याभाववद्वृत्तितादेरेव व्यभिचारतया प्रसिद्धिः न तु तादृशवृत्तित्वविशिष्टसाधनादेरतो न तस्य दोषत्वमिति कश्चिदाह
व्याचष्टेपि लक्षणमन्यथैवान्यथातिप्रसंगात् तादृशव्याख्यामुपन्यस्यति तादृशेति यदुपावच्छिन्ने संज्ञानं ज्ञानं त्वावच्छिन्नं र्थ

१३०
१६

नन

तस्य धर्मिणः शुभत धर्मावच्छिन्नस्यातेन संबन्धेनेति शेषः तादृश धर्मवत्त्वं तद्रूपावच्छिन्नवत्त्वं साधनादिविशेष एव साध्याभाववद्वृत्ति
त्वादिविशेषकज्ञानस्य ध्यानादिज्ञानप्रतिबंधकत्वेपि साध्याभाववद्वृत्तिरित्यादिरोपतासंबन्धेन साधनीयत्वादिकेन रोपः साधनादेस्सा
ध्याभाववद्वृत्तिरित्यादि धर्मताविरुद्धात्ताप्यवच्छेदकत्वं सर्ववत् ननु स्वतः संबन्धविशेषः पक्षतावच्छेदकाद्यवच्छिन्ननिष्ठकवलासावत्ताव
च्छिन्नवत्तादावतिप्रसंगान्न तदवच्छिन्नधर्मिकेतद्रूपावच्छिन्नवत्ताज्ञानत्वस्यापि प्रतिबंधकतावच्छेदकतावच्छेदकक्रादिप्रविष्टत्वात्तज्ज
वच्छेदकतापर्याप्त्यंतिविवक्षणे च हृदत्तावच्छिन्ननिष्ठवन्ध्याभाववत्तावच्छिन्नवत्त्वेऽप्यप्राप्तिः यत्त्वैकित्वादिना चराधवगाहिनापि कृदो
नवन्निमानिसादिनिश्चयस्य हदो वन्निमानिसाधनुमितिप्रतिबंधकताहृदत्तावच्छिन्नविशेषकवास्तववन्ध्याभावत्वावच्छिन्ने
प्रकारकनिश्चयत्वे प्रतिबंधकता अपि न तद्विशेषकवन्निताद्यवच्छिन्नप्रकारतानिरूपिताभावत्वावच्छिन्नप्रकारकताकनिश्चयः श्रय
त्वेनैवातस्तादृशमेव रूपं प्रतिबंधकतावच्छेदकत्वपर्याप्त्यधिकरणं न तु हृदत्ताद्यवच्छिन्नधर्मिकवन्ध्याभावत्वाद्यवच्छिन्नप्रकारताकनि
श्चयत्वमिति मद्रूपपदेन वन्ध्याभावत्वाधुपादानेन संबन्धवतीति पूर्वतो वन्ध्याभाववानिसादौ पूर्वतात्वाद्यवच्छिन्ननिष्ठवन्निताधवच्छि
न्नवत्त्वरूपबाधादौ वच्छेदकतापर्याप्त्यदितलक्षणस्यापि सत्त्वान्तासंभवो विहितः पूर्वतत्वाद्यवच्छिन्नविशेषकवन्निताधवच्छि
न्नप्रकारकनिश्चयसत्त्ववन्ध्याभाववानिसानुमितिप्रतिबंधकतावच्छेदकतापर्याप्तेः पूर्वतो वन्ध्याभाववानिसादौ पूर्वतात्वावच्छिन्न
निष्ठवन्निताधवच्छिन्नरूपबाधादेरसंग्रहणमेव न यद्रूपावच्छिन्ने धर्मितामधर्मावच्छिन्नप्रकारतानिरूपितमद्रूपावच्छिन्नप्रका

रताकनिम्नमेवेन प्रतिबंधकता तदुपविशिष्टे तदुपावच्छिन्नविशेषिततदुपावच्छिन्नविशेष्यवत्वं दोष इति विपक्षमायाः असं
 भवात् साधननिष्ठसाध्याभावावच्छिन्नतादेरेव साध्याभावावच्छिन्नसाधनादेरपि दोषत्वश्रुतिविरहात् तद्वारणाय विष्णु सो
 लु इत्येत्वरसः केचिदित्यनेन संचितः यथा व्याख्याते यथाश्रुतार्थे निर्वहः पर्वतो वह्निमानित्यादौ प्रकृतपक्षतावच्छेद
 कविशिष्टविशेष्यकप्रकृतसाध्याभावावच्छेदकावच्छिन्नप्रकारकानुमितेरसिद्ध्या व्याप्तिर्दृश्य इत्येतत्त्रिविशिष्टपक्ष
 तावच्छेदकाद्यप्रवेशेनाप्रस्थिरतस्तन्निवेशेन प्रयोजनमाह अथेति पर्वतादेः कांचनमेव विरुद्धसादौ सर्वत्र न
 दोष इति संबध्यते तथा च विशिष्टपक्षतावच्छेदकाद्यप्रवेशे पूर्वोक्तमुक्त्या संभवोता यत्किंचिदर्थवच्छिन्नपक्षसाध्य
 हेतुकानुमितिसामान्यप्रतिबंधकत्वमेव निवेश्यमिति पर्वतो वह्निमान्धुमादित्यादौ पर्वते निष्ठकांचनमयत्वाभावादा
 वतिव्याप्तिस्तस्यापि कांचनमयत्वादिसहितयत्किंचिदर्थवच्छिन्नपक्षसाध्यहेतुकानुमितिसामान्यप्रतिबंधक
 ज्ञानविषयतादिति भावः । आदिपदचवस्त्वंतरसंग्राहकप्रकृतानुमित्यविषयपदार्थाभावे अतिव्याप्तिस्तु च इत्था त
 द्विषयसाध्याभावेतां सूचयति । हृदयेति । हृदि निष्ठवह्निभूत्यत्वं धूमश्च न्यत्वं चेत्यर्थः हृदादिनिष्ठाभावे अतिव्या
 प्तिसूचनं च प्रकृतपक्षतावच्छेदकावच्छिन्नप्रकृतपक्षकत्वेन तत्पदमुदायदलस्यैवानिवेशो बोध्यं महानसीयेति । म

विशिष्टधर्मस्य वापर्वतीयावद्विषयसिद्धिरिति। होषलक्षणं इव दुःखलक्षणं एव पक्षतावच्छेदकादिनिवेशस्यावश्यकता दर्शयति॥७॥
हानसिद्धयवस्थभावात् महानसीधर्मभावात् प्रत्येकः॥ तत्रातिव्याप्तिरानुचनं च प्रत्यक्षसाध्यपक्षतावच्छेदकप्रवृत्तहेतुतावच्छेदकप्रयोरनिवेशो बो
ध्यः॥ इदमुपलक्षणं॥ साध्यहेतोरनिवेशोऽपि जलं स्वाभावादावतिव्याप्तिर्बोद्ध्या॥ प्रवृत्तहेतुतावच्छेदकावच्छिन्नहेतुत्वानिरोपक्षध
र्मनाज्ञानप्रतिबंधरताभावात् अतिप्रसंगं सूचयित्वा व्याप्तिज्ञानप्रतिबंधरताभावात् अतिव्याप्तिं सूचयति मयं सूचयेति॥ बहि
व्यभिचारज्ञानस्य नेनात्म्यः॥ अत्रातिव्याप्तितादृशसमुदायद्वयव्यवस्थेव निवेशो बोद्ध्या॥ प्रवृत्तहेतुत्वानिवेशोऽप्यतदोपपन्नो
वारणतया हेतुतावच्छेदकनिवेशो नोपपन्नः॥ वैतर्क्यधर्मस्येति॥ बहिःशून्यांतिर्गत + देवा + धर्मव्यतिव्यावर्तकविशेषणानवच्छिन्नस्य
र्थः॥ साध्यतावच्छेदकानिवेशो पूर्वसाध्यनतज्ञानविरोधिन्यतिव्याप्तिर्देहितादानीं व्याप्तिज्ञानविरोधिन्यतिव्याप्तिर्देहितादानीं
वातसेवधेनेति॥ तत्र पूर्वतत्त्वानिच्छिन्नवर्तमानादिमसाधने तस्य धर्मत्वावच्छिन्नस्यापक्षादोपक्षतावच्छेदकादेहीदृशसंबंधेन निरो
पणत्वं यत्रातिततत्रतसेवधेन गदवच्छिन्नतानिवेशमिति सूचयितुं तस्य हेतुत्वं पक्षतावच्छेदकादिनिवेशोपक्षादिनिवेशास्याप्रयोज
जकत्वादिति वाच्यं॥ तदुपावच्छिन्नपक्षसाध्यहेतुदोषलक्षणो निवेशो नोपपन्नतथात्वेति निवेदिः पर्वतो बहिःमानित्पत्रनपक्षवच्छेदक
निर्वह्तिव्यतिरिक्तपर्वतो बहिःवैशिष्ट्यावगाहित्वं अनुमितेर्न संभवति। स्वविरोधिधर्मधर्मितावच्छेदकस्य प्रवृत्तारानाहार्थज्ञान

स्यानुपगमात्पर्वतः पर्वतावृत्तिमानित्यत्र पर्वतपर्वतावृत्तिरूपसाध्यतावच्छेदकावच्छिन्नप्रकारकत्वमनुमितेर्नसंभवतिस्वस्मिन्
 स्वावृत्तितावच्छिन्नप्रकारकज्ञानाहास्यस्मिन्स्याननुभाविक्त्वात्। पर्वतो वन्निमान्व निव्यभिचारिणोऽस्यत्रमेव निव्यभिचारित्व
 रूपहेतुतावच्छेदकावच्छिन्नवन्निव्यभिचारित्वेवैशिष्ट्यावगाहितमनुमितेर्नसंभवति प्रवेति युक्तेः एवंपर्वतो वन्निमान्पर्वतावृत्ते
 रित्यत्र पर्वतपर्वतावृत्तिरूपहेतुतावच्छेदकावच्छिन्नवैशिष्ट्यावगाहितं नानुमितिः संभवति उक्तयुक्तेरीत्यथाविवक्षितानुमि
 त्यसिद्धिप्रयोजनभेदेन नानासुखेण व्यासिद्धयनं। नकोपि हेत्वाभासस्यादिति। तथाप्यापार्थिकरूपनिग्रहस्यानसत्तेन
 तथाप्रयोजकनिग्राह्योपपत्त्यो तावपि निर्वहितेन पर्वतेव नैस्साधनेधनोऽष्टइसादिव्यवहारोऽरूपपादित्वावः। ता
 दृशानुमितेः तथाविधविवक्षितानुमितेः असिद्धतादिति आहार्यपराक्षज्ञानानुपगमादिति भावः यद्विषयनिश्चयस्येति। य
 द्वावच्छिन्नविषयकनिश्चयस्येति। उत्तरपदस्योत्तरकालीनार्थकतया तदुत्तरमिति धातुपस्थाप्यानुमितिरूपक्रियाविशे
 षणमिति द्वितीया। अग्रिमकल्पतादृशज्ञानरूपक्रियाविशेषणमतोऽज्ञानपदमपि सोऽर्थकतयदन्वतादृशनिश्चयप
 रामशक्रमुत्तरपदचाप्यवहितोत्तरार्थकं। कालाध्वनोरस्य तत्संगेति द्वितीयाधिकरणे। उत्तरपदस्योत्तरकालपरत्वादिति तु
 नमुक्तं। व्यापकतात्मकासंज्ञासंयोगस्याविवक्षितत्वान्ननुमितोऽनुमितिसामान्येद्वयोप्यतिरेक इति संबंधः ॥

यी

तत्त्वं। तदुपावच्छिन्नत्वं अत्र च तद्ज्ञानानंतरं ज्ञाननिष्ठतादृशो भयाभावेतज्ज्ञानी यायाएव विरोधिविषयतायाः प्रयोजकत्वात्
विरोधिविषयतायाः तादृश निश्चयमवकथनं स्वतः प्रकीर्तनमात्रेण तुल्यपण्यत्वं तथा च तदुपावच्छिन्न विषयक निश्चयव्यव
हितरानुमितिसामान्यस्य विरोधिविषयता प्रयुक्तो भयाभाववत्त्वं तादृशरूपावच्छिन्नत्वं दोषत्वमिति समुदितार्थः वक्ष्ये
व विशिष्टहृदत्वावच्छिन्न विषयक निश्चयानंतरं हृदवन्निमान्वन्निष्पद्यधर्मवोश्रेयाकारानुमितेः कदाचिदप्यनुसंधाया
यनुमिष्येव तादृश निश्चयव्यवहितोत्तरानुमितिसामान्यातर्गताः तासु च हृदत्वादिविशिष्टे यद्वन्निष्ठाधवच्छिन्नवन्नि
वैशिष्ट्यावगाहित्वेव निष्ठाधवच्छिन्न निरूपितव्याप्तिविशिष्टधर्मत्वाधवच्छिन्नवैशिष्ट्यावगाहित्वेव एतदुभयोभाववत्त्वं
अक्षतमेव तत्र तादृश निश्चयव्यवहितोत्तरानुमितिसामान्यातर्गताः तासु च हृदत्वादिविशिष्टे यद्वन्निष्ठाधवच्छिन्नवन्नि
निष्ठप्रतिषध्यतावच्छेदकधर्मभावप्रयोजकत्वात् तद्वत्त्वादिविशिष्टविशेष्यकत्वावच्छिन्नवन्निष्ठविशिष्टप्रकारकत्वे चरित
धर्मवच्छिन्नप्रतिषध्यता निरूपितप्रतिबंधकतावच्छेदकीभूताया हृदत्वावच्छिन्नविशेष्यकत्वावच्छिन्नवन्निष्ठावच्छिन्ना
भीविषयप्रकारितायास्तदृशवन्निष्ठादिविशिष्टप्रकारकत्वे चरितो भयाभावेतज्ज्ञानी यायाएव विरोधिविषयतायाः प्रयोजकत्वात्
न विपरीतज्ञानप्रतिषध्यतावच्छेदकमपि तु न द्विरोधितानाहार्यज्ञानत्वं तत्त्वधर्मस्वरूपकारकत्वाभावस्य तथा विधिविरोधि

तादृश

विषयता प्रयुक्तत्वमिति वाच्यं। विनिर्वाणभावप्रमोजकस्य विशेष्यवन्तिष्ठ विशेषणभावप्रमोजकत्वात् अनाहार्यज्ञानत्वात् प्रमा
नुमित्यादिनिष्ठविनिर्वाणप्रकारकत्वात् तस्य विशेष्यविषयता प्रयुक्तत्वात् तस्यैव विनिर्वाणत्वात् किमाह्यमादिसादौ वन्त्यभावविनिर्वाण
हृदत्वावच्छिन्नलक्षणसमन्वयः। विनिर्वाणप्रकारकत्वात् तस्यैव विशेष्यविषयता प्रयुक्तत्वात् तस्यैव विनिर्वाणत्वात् किमाह्यमादिसादौ वन्त्यभावविनिर्वाण
गसंसर्गकवन्तिप्रकारकत्वात् घटितोभयाभावस्तत्त्वमवच्छेदकावच्छेदेन साध्यसिद्धिस्तुलीयहेत्वाभासलक्षणव्यापकत्वात्
विनिर्वाणसंयोगसंसर्गकवन्तिप्रकारकत्वात् घटितोभयाभावघटिते सामानाधिकरण्येन साध्यसिद्धिस्तुलीयलक्षणमुभय
साधारणमेकलक्षणं तु न संभवति अवच्छेदकावच्छेदेन साध्यसिद्धौ सामानाधिकरण्येन बाधव्याप्तिः सामानाधिकरण्येन
तद्विधौ सामानाधिकरण्येन बाधेति व्याप्तेर्वा प्रसंगात् तन्निर्वन्तिः पूर्वतो वन्तिमानिसादौ तादृशानुमितेरप्रसिद्धावपि पूर्व
मसर्वतादिकपात्रायासिद्धादिविषयकनिश्चयानंतरप्रसिद्धयथा अनुमितिष्वन्यत्र प्रसिद्धपक्षेतावच्छेदकविनिर्वाणविष
यकत्वावच्छिन्नसाध्यतावच्छेदकविनिर्वाणप्रकारकत्वात् घटितोभयाभावस्तत्त्वमक्षतमेवेति लक्षणसमन्वयः। नन्वाह्यज्ञान
मात्रप्रसिद्धेस्मिन्निर्वन्तिपूर्वतत्त्वावच्छिन्नविनिर्वाणप्रकारकज्ञानत्वस्य विशेष्यविषयता प्रयुक्तत्वमप्रमाणिकमिति वाच्यं तादृशज्ञानत्व

[illegible]

स्य प्रतिबध्यता न वेदकत्वे पितृधापकस्य पर्वतत्वावच्छिन्नवन्निहावच्छिन्नाभावप्रकारकज्ञानत्वस्यैववन्निविशिएष पर्वतवि-
षयकज्ञानप्रतिबध्यतावेदकत्तया व्यापकभावप्रयोजकस्य सुतरां व्याप्याप्याभावप्रयोजकतया तादृशविशिष्टविषयं
ग्राह्यकत्वावच्छिन्नवन्मादिप्रकारकत्वाभावस्य तादृशविषयताप्रयुक्तत्वस्याप्यस्य कत्वात् । नच विरोधिज्ञानासत्तेपि
निर्वन्निपर्वतोवन्निमानित्यादिज्ञानस्याहामस्यानुसृष्टादिरूपिततत्त्वं दृश्याहामज्ञानस्यान्यथावस्येवनिर्व-
न्निहादिविशिष्टवन्मादिवेशिएष्यावगाहितत्वाभावप्रयोजकत्वं ननु विरोधिविषयत्वस्य चिदप्यकुतत्वादिति वाच्यं अ-
भावोधिकरणतायामेव विरोधिविषयताप्रयुक्तत्वस्य निवेष्टव्यतया अधिकरणतायाः अन्तर्निष्ठत्वेनैव तत्त्वैक्येयद्वित्वे-
न विषयताप्रयुक्तेस्तादृशोपन्यासावस्तत्त्वमित्येतावन्मात्रेणैतत्तदोवन्मभावकानित्यादिज्ञानीमवन्मभावविशिष्ट-
कदाचिद्विषयप्रयुक्ततायाः पूर्वतर्गतः पतितवन्मभावत्वादिविशिष्टविषयताया अपि प्रतिबध्यतावेदककरिजिवि-
ष्टतमाप्रतिबध्यतावेदकस्य तादृशत्वादिविशिष्टवन्निवेशिएष्यावगाहितत्वस्य विरहप्रयोजकतया बाधाधेकदेशे
ऽभावत्वविशिष्टेऽतिव्याप्तिरिति पूर्वपक्षनिश्चयाव्यवहितोत्तरानुमितिसामान्यस्य विरोधिविषयताप्रयुक्ता-
नप्याभावत्वे निवेशितं । नच तादृशविशिष्टविषयतासामान्यप्रयुक्ततादृशोपन्यासावस्तत्त्वमित्येवस

म्यकू हृदत्वादिविशिष्टविषयतासामान्योत्तर्गतायां हृदत्वादिज्ञानीयविषयतायां उत्सृष्टावप्रयोजकत्वात् ७३ तिव्याप्तेरनवकाशा
 दितिवान्यं पाषाणमपानवन्निमानितिज्ञानविशिष्टस्यपर्वतः पाषाणममर्तज्ञानस्यपर्वतोवन्निमानितिज्ञानप्रतिबंधकतया
 ज्ञानक्षेदेन विषयतायाप्येदाभावात् पाषाणममर्तविशिष्टपर्वतादिविषयतासामान्यस्यैवोभयाभावात् प्रयोजकत्वात् पाषाणमम
 र्तादिविशिष्टपर्वतादौवतिव्याप्तेर्दुर्विरत्वात् वक्ष्यभावादिविषयकहृदोवक्ष्यभावादनित्यादिनिश्चयानंतरोत्पन्नचर्यादिगोचरस्य
 निश्चयानंतरोत्पन्नानुमितिसामान्योत्तर्गतायावक्ष्यभावावदुत्तलमित्यादिनिश्चयानंतरजातहृदोवन्निमान्वन्निव्याप्य
 मवांश्चेत्याद्यनुमितौ विरोधिविषयताप्रयुक्तादृशोभयाभावे सत्त्वान्तातिव्याप्तिः हृदत्वादिनावक्ष्यभावावद्विषयकनिश्चया
 नंतरमुक्तसमूहालंबनानुमित्युत्पत्त्यादृशविशिष्टस्यापि दोषत्वानुमित्युत्पत्तिरतोयसदं यदुपावृत्तिपरतया उपवर्तिता
 वक्ष्यभावावविशिष्टहृदादिविषयकस्य हृदोवन्निमान्वेतिज्ञानस्यानंतरतादृशसमूहालंबनोत्पत्त्यादौ पतादवस्थस्यमतो नि
 श्चयेति ॥ अनाहायप्रामाण्यज्ञानानास्त्रदितसंज्ञामान्यज्ञानपरं तेनाहायप्रामाण्यज्ञानानास्त्रदितस्यदोषविषयक
 ज्ञानस्यानंतरतादृशानुमित्युत्पत्त्यावपिनक्षतिः ॥ दोषविषयकज्ञानानास्त्रदिततादृशानुमित्युत्पत्त्यादौ पापतिरतो ॥ ५ ॥
 वहितेतिदोषविषयकलोचिकनिश्चयात् वहितपर्वमनुमित्युत्पत्त्यादौ पा ॥ ५ ॥ तउत्तरेतितस्मोनाधिकरण्यमनुमितौ

गदी.

२३०

१०

यथेतुकच्छे

हेलामा

निवेश्यमनएकस्यबाधानंतरमन्यस्यअनुमितावपिनक्षतिः बाधादिनिश्चयानंतरंपक्षतावच्छेदकावच्छेदनेसाध्यादिप्रकारकस्याहार्थस्यलो
किकस्यचप्रत्यक्षस्यास्यतादृशज्ञानसामान्यमुपेक्ष्यानुमितिसामान्यनिवेशः यस्याध्यक्रमस्यक्षक्यादृशदोषविषयकनिश्चयान
तरंकस्याप्यनुमितिर्नजातातत्रतादृशानुमितेरप्रसिध्याऽव्याप्तिरतोऽनुमितिस्त्वेतज्ज्ञानाहार्थदोषविशेषजन्यज्ञाननिवे
न्यकलपांतरमाहअनाहार्येति। तथाचतादृशानुमित्यप्रसिद्धिर्मत्रतत्रतथाविधमानसोपनीतमानमादायैवलक्षणसंग
मनीयमितिभावः बाधादिनिश्चयानंतरमाहार्थसाध्यादिविषयप्रत्यक्षोपस्थाऽसंपन्नवोऽव्याप्तिर्वैयर्थ्यानाहार्येति। शंखो
नपीतइतिनिश्चयानंतरंशंखोपीतत्वाद्विप्रकारकस्यदोषविशेषजन्यास्तुषादेरस्यशंखः पीतः शंखत्वादिसादिस्त्रुलीयबाधा
तादावव्याप्तिरतोमानसीति। मानसपदं दोषविशेषजन्यज्ञानपरंतेनताहंगौरसमादिनिश्चयानंतरंनिश्चयज्ञानजन्यवासना
रूपदोषविशेषजन्यस्यआत्मविशेषकगौरत्वाद्विप्रकारकस्यउत्पत्तावप्यहंगोरः आत्मत्वादिस्रुलीयबाधादोनाव्याप्तिः एतेन
यादृशपक्षसाध्यहेतुकस्त्रुलेपदोषविषयकनिश्चयानंतरंविशेषसामान्यादिवशेनमानसज्ञानंकदापिनजातंतत्राव्याप्तिरिस
यिनिरस्तः। तत्राप्यनुमितिग्राह्यादिकमादायलक्षणमनससंभवात्पक्षतावच्छेदकेसादिदलकमनिवेशव्याप्तिः पूर्वोक्तशंखा
बाध्याः विशेषविषयताप्रयुक्तत्वंनिवेशनप्रयोजनंस्वयमेवावश्यमितिनिश्चयविषयविशेषेसन्तुल्यबनंकस्यापिनजातंतत्र
पक्षतावच्छेदकविशिष्टसाध्यविशिष्टपावगाहितविशिष्टसाध्यव्याप्तिविशिष्टहेतुविशिष्टपावगाहितप्रसिध्याविशिष्टाभा

वाप्रसिद्धिरतोविशिष्टाभावमुपेक्ष्योभयाभावनिवेशः कृतः तादृशोभयाभावप्रयोजकविरोधिविषयतावत्तदुपविशिष्टविषयि-
 त्वव्यापनेतदुपावच्छिन्नत्वमेव दोषत्वमित्यस्य सम्पत्तिरपि यथासन्निवेशेन वेद्यमर्थमिति बोध्यं ननु कांचनमयः पर्वतो वह्निमान्
 मादिसादोपक्षतावच्छेदकविशिष्टपक्षताद्यप्रसिद्धाविशिष्टपक्षे विशिष्टसाध्यादिवैशिष्ट्यावगाहित्वा प्रसिद्धिरसाभ्रमासि-
 ध्यादोवपि व्याप्तिरित्यत आह पक्षतावच्छेदकेति आदिपदासाध्यतावच्छेदकवैशिष्ट्यादिपरिग्रहः वैज्ञानिकमिति तत्प्रकारेण
 ज्ञायमानमित्यर्थः तथाच पर्वतादेः कांचनमयत्वादिवैशिष्ट्यस्य बास्तविकस्य विरुद्धे पितेन रूपेण ज्ञायमानत्वमादाय त-
 क्षणसमन्वयमिति भावः न च हृदो न वह्निमानिति निश्चयानंतरं जायमाने हृदो रूपेण ज्ञायमानत्वमादाय त-
 समूहावच्छेदे हृदत्वादिना ज्ञायमानत्वमप्यादिवैशिष्ट्यावगाहित्वा सत्त्वादसंभव इति वाच्यं पक्षतावच्छेदको वह्निनाथापक्षनि-
 शुविशिष्टतातेनिरूपिताया साध्यतावच्छेदकावच्छिन्नसाध्यप्रकारकतायांच साध्यतावच्छेदकावच्छिन्नसाध्यप्रकार-
 तानिरूपितव्याप्यत्वप्रकारतानिरूपितहेतुतावच्छेदकावच्छिन्नहेतुप्रकारतातत्प्रतियोगित्वयोरवगाहित्वा तद्वयेन वि-
 वक्षणादेविशिष्टविषयाप्रसिद्धावपि पर्वतो धरो कांचनमयत्वावगाहित्वा तद्विषयतायाव्यधिकरणं कांचनमयत्वा-
 वच्छिन्नायाः प्रसिद्ध्यालक्षणासमन्वयात् व्याप्तिप्रकारतास्य हेतुचनिरूप्यनिरूपकभावापन्तव्याप्तिपरकतत्तत्पदार्थप्रका-
 रतानिवेशनीयातेन धर्मवान्वहेत्सादो वह्निव्याप्यं पक्षमसामानाधिकरण्यादिरूपव्याप्तिरप्रसिद्धावपि नक्षेति ॥

॥ न्यह्निमान्वह्न्याप्यधर्मकश्च ९

तं ० ५५० १७१५५५

अन्यतः

२ त्वे नन्वत्र व्याप्तिपदेन अन्यमव्याप्तिश्चेद्विवक्षितं तदा व्यतिरेकव्याप्तिज्ञानाविरोधिनि साध्यादिनिष्ठाभावप्रतिमो गित्वादिरूपानुपसंहरि
१०७५ व्याप्तिः तज्ज्ञानस्यान्वयव्याप्तिज्ञानाविरोधित्वात् व्यतिरेकव्याप्तिविवक्षणे च हेतुनिष्ठसाध्याभाववद्वित्वसाध्यतावच्छेदकनि
५० हेतुसमानाधिकरणाभावप्रतिमो गित्वावच्छेदकत्वादावव्याप्तिस्तज्ज्ञानस्य ग्राह्याभावानवगाहितप्राप्त्यतिरेकव्याप्तिज्ञानवि
११ रोधित्वेमानाभावादतज्ज्ञानव्याप्तिश्चेति अन्यमनिरूपितप्रकृतहेतुनिष्ठाप्रकृतसाध्यनिरूपितेति पावत्सन्वासेताभवाभ्या
न्याभावपदेन निमित्ताभ्यामनिरूपितसाध्यसामानाधिकरण्यापत्तौ विधेव ग्राह्याभितोसेताभावादिगन्धव्याप्तिज्ञाने अन्यो
न्याभावोवादिगन्धव्यभिचारज्ञानस्य व्यापकत्वादित्ज्ञाने साध्याभाववद्वित्वहेत्वादिज्ञानस्य च ग्राह्याभावानवगाहितप्राप्त्यतिरेकव्याप्ति
नक्षतिः व्यतिरेकतः व्यतिरेकनिरूपितसाध्यव्यापकी प्रताभावप्रतिमो गित्वादिरूपग्राह्याव्याप्तिपदेन विवक्षणीया तथा च
तत्तद्व्याप्तिप्रकारतानिरूपितहेतुतावच्छेदकावस्थितप्रकारताप्रतिमो गित्वावच्छेदकत्वाभावो निवेदनीय इति भावः ५ ननु निर्वकिः
पर्वतो वेत्तिमानि सादोपक्षतावच्छेदकविशिष्टसाध्यतावच्छेदकविशिष्टवेत्तिग्राह्यावगाहितत्वेनैवाप्रतिभिनितिकथं लक्षणस
७५ मन्वपदसंज्ञादृश्यावगाहितप्रतिभिनिति आहार्थज्ञान एवेति निर्वक्तव्यं विशिष्टवेत्तिप्रसक्तं जायता निमित्तकारके घटाजन्यप्रस
क्ष एवेत्यर्थः विरोधिविषयताप्रयुक्तत्वे निवेदो प्रयोजनमाह एवंचिति विरोधिविषयताप्रयुक्तत्वे निवेदोच्यते नक्षतिः नर्वकिः
पर्वतो वेत्तिमानि सादोपक्षतावच्छेदकव्याप्तिज्ञाने साध्यादिनिष्ठमव्याप्तिविषयकत्वात् न च नैतानुमितिसामान्यनिष्ठता
दृश्याभावप्रयोजकविरोधिविषयताकत्वं विरहात् न च निमित्तसर्वतादि विषयकसंज्ञा लब्धनामकघटादिनिष्ठप्रयानंतर

[illegible]

౨౨

పి పక్షాంశే సోధారంశే వాలది కావసాహిగాలలగు మితె సోధలభ్యమితావశే కళకాశు విదే
యకాగు మితెః సోధారంశే వస్తుకృ పక్షవిదే యకాగు మితె శ్రువ శ్రుతారతత్రచి శ్చ యకాగ్గా నాన
తావదపి గాతిప్రసంగ ఇతి వాచలం యత్ర విషయోపి సోధ యి న్నాబలా తసి ధులత్రకం తా దృశా
గు మితెః శబాపి కమితా తత్ర వా తినాలపై ననంగ వా కదివత యక త్రివిషయతా మోత్రం? నె శ్చ
కతువికాది విషయతావ రలంతమ తాలశ్చయె గాహం మా గెసి తి సోధలభ్యయ సెల తాల ది
ప్రమేయ తవ విశిష్ట వల్లని వార వార యక యక ధాత్రు తే విశిష్టాంత కాశు తత్ర? నె శ్చ విపకళ
తవల్లని వారకు తనాధా దలవల్ల ప్రాల్ విశిష్టాంత క విషయ తావప్రయో బల సవ విషయ తావప్ర
యో బల తా దృశో శ్చ యకాగ్గా వప్రయో బల కాగ్గా వాదిక కణ తాక తవకూపం తా దృశ శ్చ విషయ
? నె శ్చ లం మేయ తవ విశిష్ట వల్లని వార క విషయ తావప్రయో బల లకూప కేలా శ్చ యకాగ్గా వప్రయో
బక వల్ల ప్రాల్ దల వసాహి తావగ్గా వనత్ర యకాగ్గా క్ష వల్లని వారాది విషయ తావప్రయో బల తవ

१ యమో కమో యమో త్వని శిష్టవలన్ని నారాదో వి శిష్టాంతకవిషయకావ్యప్రయోజనవిషయకావ్యప్ర
 యోజన २ కుకేత్రాణ్యయానా వప్రయోజనానా వాదిక-కణతాక-కామితీగతిప్రసంగః విషయ
 శిక్షవలన్ని నారకస్థుతిగూర్ధాదివిషయకావ్యప్రయోజనాలయాః పక్షసాధనాలవశాహిత్యానా
 వాదిక-కణతాయాస్తద్భూతకవలన్ని నారాదివిషయకావ్యప్రయోజనాలతేనకతత్సంగ్రహః కవశి
 ష్టపక్షవి శిష్టసాధనాలవత్తాగ్రహప్రతిబంధకతావశ్యేదికాయాస్తాద్భూతనాదాదివిషయకాంతఃసా
 తివలన్ని నారాదివిషయకాయాలపితాద్భూతనాదాదివిషయకావ్యప్రయోజనాలవి శిష్టపక్షవి
 శిష్టసాధనాలవైశిష్ట్యాలవశాహిత్యాదలనా వాదిక-కణతాయాంప్రయోజనకతాయాస్తాద్భూతనాదా
 దికసంగ్రహాగతివాచలంయత్త్రింశదిశిష్టాంతకవిషయకావ్యప్రయోజనాలపక్ష-కామితీగతిప్ర
 యోజనాలతేనకతత్సంగ్రహసంగ్రహావలన్ని నారాదివిషయకాయాః నాదవిషయకాంతఃసా
 తివిషయకాయాస్తాద్భూతనాదాదివిషయకావ్యప్రయోజనాలపక్ష-కావశ్యేదికాయా

తెగ్గెనకుంపెణ తాదృశ సాధారణవగాహితవనికహావత్తాప్రయోగబళతావత్తాదృశసలచ
 కూపసలగాధాదివిషయతారంతఃసాతినలన్నిచారాదివిషయతాసాధారణవలన్నిచారా
 దికూపవిశిష్టవిషయతాతావదాలపకతావత్తదావలపకకూపావచ్చిత్తప్రయోగబలతవసే
 క్తగాధాదివిషయతాప్రయోగబలచక్తసాధారణవగాహితావదవత్తయకానుక్షతతావత్తమే
 యుత్వవిశిష్టవలన్నిచారాదివిషయతాయుత్వయకూపెణవాలస్తాలదీప్రహాప్రతిసంభకతా=
 వచ్చెదకతాతత్త్వూపెణ?కుక్తవిషయతాతవవాలపకే?మేయుత్వవిశిష్టవలన్నిచారాదివిషయ
 తాంతఃసాతినలన్నిచారాదివిషయతాయుత్వమేయుత్వవిశిష్టవలన్నిచారాదివిషయతాప్రయోగ=
 బలవాలస్తాలదిఅవగాహితావదవత్తాయా?యమతఃప్రయోగబళతావత్తప్రసంహానకాశం
 గాధాసత్త్వతిపత్త్వదివిషయకజ్ఞానలగాగవిధగాధాదివిషయకజ్ఞానలగాగంతకంబూ=
 తాయుత్వతాదృశమి తానాధాదివిషయతాప్రయోగబలయకానాదికకణతాతసలచ

శుష్ణాంతరనిషయితాన్తప్రయోజనబలతేనవిషవహూవకన్పత్రిజ్ఞాకయలవిరూదివిషయితా
యూనివసనశుష్ణప్రతిబద్ధతావశేషకాన్తానలదిశ-రణతాప్రయోజనకతావత్వకే-కవిష
యూనిధాదిమాత్రజ్ఞానాంతరంజాతజ్ఞానయూతతద్బాధాదివిషయితాప్రయోజనా
సాతాబ్జానాదిశ-రణతాతసాలనిశుష్ణాంతరనిషయితాన్తప్రయోజనబలతయూనిధాదీ
ణసమగవయూవలనిహాకళదిష్టావితనాధాదివిషయితాప్రయోజనానాదీతికా
విశ్లేయూనిధాదిశ-రణతానానాప్రాప్తావకాసాతానికహాప్రయోజనబలతేనయూత్తింశద్వి
శుష్ణాంతరనిషయితాన్తవనాలిపక-రూపానావశ్చిక్షతాదృశనాధాదివిషయితాంతఃపాతివలని
నాధాదివిషయితాప్రయోజనబలతేనయూత్తిక్షతతనంత్రహకయూత్తిక్షానానావప్ర
యోజనబాధానాదిశ-రణతాపకలంతరవిశ్లేషతానాదిశ-రణతానానావప్ర
యోజనబాధానాదిశ-రణతాపకలంతరవిశ్లేషతానాదిశ-రణతానానావప్ర

५५०

౨౧
 దీక్షకణితాప్రయోగబుక-సంధ్యాలిది ముత్రావసాహిత్యమునాదికకణితాయానిక్రమంపావశ్య
 క్తవలెనినాకాదివిషయతాప్రయోగబులతోకాదుశనాధాదెససంగ్రహకలతోకాదుశలక్షణ
 క-కణిపికేవలవహిషితావశ్యమైదుదిపక్షతావశ్యక-క-వహర్దిసంధ్యలక-స్థితయవహిషితవహర్ది
 నావాదికూపనాధాదిదాష్ట్యుపాలిప్తితాదుశనాధాదిజ్ఞానసంప్రతిబంధకతయంతదయ
 విషయతాయా:ప్రతిబంధకతారవశ్యకతయంతదావిధియాయానాప్రయోగబుక-క
 టకూతతనలదొంపతాగుపదమెవతాదుశనాతాదుక్షతవలవహర్కారగుపపత్తివహిషిత:ప
 వహితావహిషితావహిషితతనంశుదేకాదుశప్రయోగసదేకలాభురవతత్రానావహర్
 హిషితావహిషితావహర్కలజ్ఞానసంప్రతిబంధకతయంతనలలనావహర్దివహిషితావహి
 జ్ఞానసంప్రతిబంధకతయంతనలలనావహర్దివహిషితావహర్దివహిషితావహర్ది
 తాదుశవహిషితవహిషితావహర్దితాదుశవహిషితావహర్దితాదుశవహిషితావహర్ది

పితాదుశవహర్షదినుత్తానగాహితవనలపహర్షలింగానాదిమత్వకూపపక్షతావశైదకనిశష్టసార్య
జైశిష్టాలవగాహితానానిపకతయూతదవహర్షప్రతిబంధకతావశైదకనిశష్టతానూతదా
నిధింశయూగావప్రయోజకతాత్తదివలకుసలదోషతావశైదకనిశష్టతానూతదా
వహర్షతవక్రహసలశ్రమకూపతయూతదివలకునిశష్టసైలవాప్రసిద్ధింనంవహర్షయోగివహర్షి
తాలదిష్టతయదోషైతరానువాలిప్రివహర్షమహర్షమహర్షమహర్షమహర్షమహర్షమహర్షమహర్ష
తదివలకుకదిష్టనలకవహర్షప్రతిబంధకతావశైదకనిశష్టతానూతదా
దంపవతతావదిసామాంధికరణవహర్షలింగానాదిమత్వకూపపక్షతావశైదకతేషుచకతత్రపవ
తతావదిసామాంధికరణలైవహర్షలింగానాదిమత్వకూపపక్షతావశైదకతేషుచకతత్రపవ
దికూపతాగుపపత్రైనికృతతాలనితల్లక్షణరాత్రాంతతావశైదకనిశష్టతానూతదా
గూలపవహర్షదేకపితావహర్షపవహర్షదిసామాంధికరణలైవహర్షలింగానాది

98

తమ తనకుంపనాధా నిస్త జ్ఞానలవక్షతావశేషకవి శాస్త్రసాధనైశ్చిష్టావశాబాతననాలపకవిషయ
 తాళుపితధమాంవశిర్షాప్రతిబంధకతయూతక్రపక్షణగమరామోశాతరాపిపవతతానవశేష
 దేశవహ్నలగ్నానాదిజ్ఞేమతవంలప్రసిద్ధతావదితత్రాశేషాపిదేవాసారతయూత్తుప్రయక్తతనంనాలప
 కతవంలయదివషయకశిశ్చయకశిష్టనిరూధివిషయతాలయూవిశయూగ్నానహంలపలతనంశసంవశ్చయ
 తాదృశశిశ్చయూవలవహితూత్తరాగుమితవసంబంధిరతాదృశసంబంధూగ్నానైవతమతకమగు
 నితానితులక్తంఎవంచవిరూధివిషయకయదివషయకశిశ్చయూవలవహితూత్తరాగుమితత్
 నాలపకస్తాదృశాంశయూగ్నానగ్నాతిపకలవసితంఎవంచశివహ్నివహ్నిమా? తాలిదిష్టతయల
 గాధాదేవిషయతాలయూంసవకూపసంబంధకూపతాదృశాంశయూగ్నానప్రయతాబకతానం
 శవేదిశిరుక్తవిశయూగ్నానప్రతియతాశి తావశేషకశేషాతాలయూద్రూపావశిష్టప్రకారకతనం? శి
 ష్టంతద్రూపావశిష్టనిశేషలకతద్రూపావశిర్షాగ్నానప్రకారకతనశిల్పనిరూధివిషయకతావశ్యక

విశేషకయద్రూపావశిష్ట

తలకూలక్షణంను సమయమునకు మేవతాదృశప్రయోగముకావసారి? నెఱాకకనైవంతత్రవసుమంత్ర
లతివాలప్రస్తుతునానైవతాదృశ్యమో నయూనానవనలవిరూపినిషయకసముపకంపిరకూప
మాదినిషయకశిష్యులూనలవహంతోత్తరాగుమితితవనాలపకతాలకూలక్షణకావదితివానలం
విరూపినిషయకాకతిరిక్రమృత్తియదివయతానాతిశిష్యులూనల? యలూంతెనవక్షితావక
మాదినిషయకాలకూలక్షణకూత్తవిరూపినిషయకాకతిరిక్రమృత్తియదివయకకనైవంవిరూపినిష
యకాకతిరిక్రమృత్తియదివయకకనైవయతాకతవమితెలతావత్తవసామంసెలనైషప్రయక
తివానలంయత్రవవతతావదిసామంనాదికకణెలకవహ్నదెసాదృతంత్రవవతతవసామంనా
దికకణెలకవహ్నదలనానాదిమతవసలనిషయకాలకూత్తవిరూపినిషయకాకతిరిక్రమృత్తి
యకత్రాతివాలప్రస్తుతాకకతలకూనైషసాదృశ్యతాకకుసాదా? తాదృశవహ్నలనానాదిమత
నిషయకశిష్యులూకంకంపవతతావదిసామంనాదికకణెలకవహ్నదలగుమితులతవతా

10

తాదృశానుమితాతథావిధానంబున తెల్లలతి నాలెప్పలకనకానాదితివాళలంతయున్నది వరసా
పవరతొనవహూమా? తాలెనాలకుత్రపవరతతావదిసంమాగాదికరణాలకనహూలనానాదేపక్షతా
వశేదకకహుటకతాత్రపవరతతావదిసంమాగాదికరణాలకనహూదిమతవసలవిశిష్టపక్షగ్రహకని
కూదితవకత్రలకుంపిధలగాత్తకనలహితానాసాంతరతానలకుంపిసంభవద్వీపనలనానా
కుక్తవేదాదివిషయకతాత్రతక్తవృత్తివిషయతాకతలకుంపితివాల్పింతాదృశానలకుంబా
వస్త్రతియోనితావశేదకకనశ్చేయకూపనిశిష్టయోకసంబంధేయకూపావస్త్రవృత్తినిష్టాలవశా
సాతకం? విశతీతకూపావస్త్రవృత్తినిశ్చేదకకతక్తంపవరతకూపావశిష్టకాకకలకుమితితావన
శిర్షనికూపివస్త్రతియంధకతావశేదకకూపనితూదితవసలవిషయతాలయం? విశేతుశేష
వైయలెదలకవిక్తకతాల? వరసావరసామా? తాలెదిష్టతలకులదియదిలనాలపిష్టలకుకుపక్ష
తావశేదకవిశిష్టకుక్తసాధలహితానానా? భుక్తావస్త్రవిషయత్రవనికూది

[illegible]

[illegible]

శిష్టాలవ సంహితకు పుటలంతయు పాఠమును పుచ్చి నీ శిష్యులకు తమ సవరణ తమకు సహజముగా కలగజేయవలెనని తెలుపుచు
తిత్తెవరలగు హరితల తాకిత నంకిత నాకల బుట్టె తెవరవా వచ్చి ఇయ్యుతి నుదల తా తర్కిరూపిత ప్రతి సంధక తా
వచ్చె దక తమంప వంతా దుశని పుష్టనిషలు తా ఇరుక్ తథా విధానా వస్తు యో జక తా ప్రయ నా దుశతవదివలక్ష
నిషిషలు తా దావిరూ ది తావదిక థ కంతు సవరూ పా బాల కమా త్తమి తిప్రప వి తమ పల గాదెయం కివహి వహిమా
కతాలిదిష్టతయ దింప నలచక్త యుక్తాలకు ససంక్రహ తావత్ అత్తకె యి త్తకె వి తల తాత్రి మకలప ఇవా త్రాపికలెన
వది తిక్లతూ కి ఇరగ కివహి వహిమా మా కతాలిదిష్టతయల దింప నా సంక్రహణ అసవక న నల అత్రి మక తెలికి వి త్త
కెవల త్రాపి ఎక కెవనక త తల కె నూ అ త తావత్ ఇరగ న్నకె వి తాలిదిక్లపపవల తనవ తత్తప్రక వగిమో ద్దరయ
ప్రాహు తితులక్త మి తి పకె తుష్ట బానా నాది ద్దమి తావచ్చె దక క వహులది ద్దా కంప్రతి తక్ష మి తావచ్చె దక క
వహుల నావన త్రా ద్దా కప్రతి సంధక తెవక యి కయెల కమి తావచ్చె దక వచ్చె కె త దక యి గం గురూ దె క ద్దమి
తావచ్చె దక వచ్చె దా కె వే శల లగంహరల వహులది వి శిష్టలు ద్దితవ వహుల నా నాది కిష్టయ తావచ్చె ల సమా

१०००

నల్ల నిశ్చ

5

[illegible]

[illegible]

20

హా

కవిశిష్టసాధులగుతలక్షణతాద్యశాసాత్వికహితుతావశ్యేదశకవిశిష్టహితుతలక్షణః జ్ఞానసంపన్ను
దివిషయకంయదివయకంజ్ఞానమితియోజ్యంజ్ఞానంజ్ఞానసంపన్నులంతేకస్యహితివిషయ
క-సలక-సల-తననూపకం-మీ-సలతాద్యశజ్ఞానైవోదిహితివిషయక-తనవిరాతిప్రసం
శ్చసాంవశ్చిక్షవిషయక-తననూపక-తాద్యశజ్ఞానైవోదిహితివిషయక-తనవిరాతిప్రసం
సంతాద్యలత్ర-విషయక-తా?ప్రసంపన్నులంతేకస్యహితివిషయక-తనవిరాతిప్రసం
ప్రమాప్రతిసంధ్యతావశ్యేదశక-తావత్త-తాద్యశజ్ఞానైవోదితమేవ?నేశశయలంతేకవిషయ
య?ప్రసంపన్నులంతేకస్యహితివిషయక-తనవిరాతిప్రసంపన్నులంతేకస్యహితివిషయ
య?ప్రసంపన్నులంతేకస్యహితివిషయక-తనవిరాతిప్రసంపన్నులంతేకస్యహితివిషయ
తాద్యశజ్ఞానైవోదితమంతేకస్యహితివిషయక-తాద్యశజ్ఞానైవోదితమంతేకస్యహితివిషయ
వశ్యేదశక-సాంవశ్చిక్షవిషయక-తనవిరాతిప్రసంపన్నులంతేకస్యహితివిషయ

తా

౨౧

అకుతః పవతాదలం శైవహక్తమతాదలం వసాహిసా ? వహిసాః పవతాతాతాలది బ్లాగ్ సలయూవహి
ప్రకారక-తావదల ? కూపితా ? వహిసా తావది ప్రకారతా ? కూపితపవతాదివిషయ తావదలరాహ
కలత్వవిశిష్టతలకూవహిసామాంపవతాతాతి బ్లాగ్ ప్రతిసభలతావదైదికాత సాలిస్త ? వహిసాః పవ
తూవహిసామా ? తాలిదాలికారకాహరల బ్లాగ్ సాధారణాలమాంరాహావః అహరల బ్లాగ్ సా
మగ్రాస్తాద్యశవిషయ తాప్రయోమ బుక-తావదిస్థివికపత్త బ్లాగ్ రాహావహి తావదైదికాత సా
మలకు తాప్రయోమ బుకారాహరల బ్లాగ్ సామగ్రాస్తా అహరల బ్లాగ్ సా బుక-తావత్ తాద్యశక్రహ
తవనాపికావహిసామతావది ప్రకారతా ? కూపితాతాద్యశపవతాదివిషయ తాసాచరప్రతి
సభలతావదైదికేతి ? వహిసా తావది ప్రకారతా ? కూపితపవతాదివిషయ తాతావ ? వహిసాః ప
వతాతాతి బ్లాగ్ విషయ తాపిత భావి భక్రహతవనాలపి కేతి తేత్త్వా విషయ తాతావహిసా
వాద్యూతలాది విషయ తాతామపిత బ్లాగ్ సక-తయూవహిసా సా రాహావహిసా గామశక్తి మితి మైవ

యూ

ది

తావకరాల్లెత్తవమితిలకూర్చువక్షసంధిహితుక శ్చలెలకూర్చుశదూష ద్భూతసలప్రతిబింబల బ్ధ
 కంప్రతిబింబలతితదా? వ? హ్న: ప్ర వ? తూ వ? హ్న మా క్షమా మా దితాలవ హ్న వి శిష్ట ప వ? తా ది క్ష
 ప ఆశ్రయకూ సద్ది ధూ మా హ్న వ వి శిష్ట? వ? హ్న కూ సాంశ్రయకూ సద్దాలి క్ష రాంత్ర తా ద్భూ శదూ
 మా గాం గ్రా హ్న ల హ్న వ త దా వ ల ప ల కూ ప హ్న బ క్ష దే ర వి శే ష గా వి శే ష ల హ్న వ న్న దే ర చ వి శి
 గ్న రా మ కు గ తి ర వి శిష్ట ప క్ష వి శిష్ట సాంధ రే వి శిష్ట లక్ష్మ హ వి హ్న ది త వ కూ సా సద్ది తా వ తి? వ తా వ
 క రాం ల ర త వ స ల న్న క ప్ర తి ల తూ రి త లూ? వ? హ్న: ర త వ హ్న వి శిష్ట ప వ? త త వ? ధూ క మ త వ? శిష్ట
 ? వ? హ్న తా వ ది రా ప్ర ల తూ ధి ర వి ర హ త లూ త వ త లూ లకూ ద్భూ శ దూ ష వి ష వి ష లకూ క ద్భూ ర స ల
 ప్ర తి బింబ ల బ్ధూ ర మ ప్ర సి ధ్దం లూ తా త వ త లూ ష దూ ష న ల? వ? హ్న వ? హ్న మా? తాల ది ష్ట త లకూ స ల
 చ లూ దా ది ద్భూ ర స ల త త్ర తా ద్భూ శ దూ షా గ మ గ తా వ వ హ్న ల హ్న వ వి శిష్ట? వ? హ్న త వ హ్న ల హ్న వ

దేవదూమశామంబులొక్కణాతవమునతంతమహదనతావదలొనావనిశిష్టపవతతా
వచ్చిరతాదృశంనానవాలిపనిశిష్టపవతతావదలొనచ్చిరతాదినిక్షనిక్షతవనొకకునమా
సృ) పరంబరాగుమితినిరూదితవననారవాదితాలొకయెరాహంబకమాత్రదూమశ్చలగతి
లొకవిదవలకుత్రదూమ:తతతదివషలకుకబ్బారెన్నలప్రతిబధలబ్బారెన్నలసద్గంతాదృశ
క్షలొకతొద:తెర్రాదలొనావతదావలపలనెదేరవిశేషణానిశెషులొనావనెదేరచనవ
దూంబంబరాతవసంనవాత్తంబకమాత్రదూమశ్చలసాలప్రసద్గతివపవతరాగి:పవతరా
నహ్మమాక్షమాక్షమాక్షమాదితాంబంబకమాత్రదూమశ్చతెర్రాదలొనావతదావలపలకుంప
సుబాదినెదేరవిశిష్టత్రయంబదాలదేరాంబకునకుకూసంనావతతావదగతవనొక
లక్షణాతావనగళిక-తెవబచక్షుతి:తతవంతాదృశతవంకకుక్షాత్రయంబదితాదికమితియం
వతగృహమపలక్షణంబుత్ర పరామశానిరూదిరూవలొనానాసద్గినిరూదాస్త్ర

యోగదేవం నమః కతు నామ భావప్రతిహేదావ వకటో వహ్నిమాం ప్రాణా తాకది తాలైకైతత్త్రపరామ
శరణిహేదితవమివ సోమాంకలంబక్షణం లకుత్ర నా భావప్రతిహేదావ సజ్జయో దేవం నామః కతు నమః
అహిక నిహేదావప్రదేవ వహ్నిమాం భూమాం ది త్తాలైకైతత్త్రపరామ వహ్నిమాం భూమాం
మాం తప్రాదః శాం చ కమలకు వహ్నిమాం భూమాం తప్రాదేవ వహ్నిమాం భూమాం చ కమలకు
మాం ది తాలైకైతత్త్రపరామ వహ్నిమాం భూమాం తప్రాదేవ వహ్నిమాం భూమాం చ కమలకు
దిహేదితవమివ తథానివం లకుత్ర వహ్నిమాం సజ్జయో దేవం నామః కతు నమః
వకటో భూమాం నాం కమహ్ని రి తాలైకైతత్త్రపరామ వహ్నిమాం భూమాం తప్రాదేవ వహ్నిమాం
ప్రహేదితవమివ తథానివం లకుత్ర వహ్నిమాం సజ్జయో దేవం నామః కతు నమః
లక్షణం కమహ్ని రి తాలైకైతత్త్రపరామ వహ్నిమాం భూమాం తప్రాదేవ వహ్నిమాం భూమాం చ కమలకు

35

చకరేపి వలె బాంకార వారక కతతితకాంశ వైలకుల్ గొని తహం వలె వచెతి కహం హంబులెల్ల
అంబులితి కృపవెతిలెంబు రంసచత్రక్షమాం వచ్చిత్తనై కళూటా వచ్చిత్తప్రతియోగి తాక
ప్రతితిక్రస్తక్షమాంబితిక్రతదా చక్షుమిన్నై కాత్తనైలకుల్ గొంత్రక్షమాం వచ్చిత్తనై కమాత్ర
వచ్చిత్తప్రతియోగి తాకహంబులెల్ల అంబులెల్ల వచ్చిత్తప్రతియోగి తాక అమాతనై కచ్చిత్తప్రతియోగి తా
వచ్చి కళతత్రక్షమాం వచకూపతివపితా దృశనై కళూటా వచ్చిత్తప్రతియోగి తాక అదతవసలెం
రాక్షమిన్ముప్రతియోగి తవక యిరా మపిక్షులక దివ్య ప్తసేరిక సేరికనై కనలెంబు వేకకల్పయి
తుంలకుక్రతావచ్చితి తలెల్లెస్రయంః ఎకప్రయదాశ్రుతానిస్త్రయం ణతత్రక్షమాం వచ్చిత్తనై కరూ
పతవిషయితాల్లె తమ విషయితాల్లె కూపకతావచ్చి కళక్షమాం వతవసలెంబు ణతవకులై
కవికాసకతయంసంక్షి కలెమి తలెవచ్చి లకుం గుసంబులెల్ల దిన్నెదెరంబు గా నైదె ప్రాదెం వచ్చి మాం

వచ్చి

శ్లోమాదితాలిది ధ్యతంబులమోదు నలపంచహంత్వానాన సాంధారణాలసంఖ్యానాత్మ కృతలక్షణాంతా
రాంపంచవిధత్యావక్రలసంకతితలతలహంపంచవిధనైద్యోక్తి స్తివతిపంచవిధత్యావక్రలతలభవత
తంఖనక్షలగతియంత్రపంచారామెవహంత్వానాన సాంధారణానా: సారఖ్యావక్రలత్యావక్రతాలిదాతక్ర
తలయలలక్షణాంతనలపంచవిధత్యావక్రలయె గాతలభవ: రైవలంక్షణ రసకమాదితరనైదా
గుమానైఖానాసద్ధితలతలహంపలన్నిచా రాదెతి సాంధారణి నైదకలయంత్రితావత్ సాంధారణి నైద
లయంత్రితలక్షణతావత్తేదక-కత్యావక్రతావత్తలక్షణసలవలక్షణతావత్తేదక-సాంధారణి రసకమాత్తైఖా
నాసద్ధితైఖానా: రైవలమపలరకత్యావక్రలసంఖనా యలయంపకార సాధ్యలయాదితలతలహంపల
నైదకసలతి ఇదంపురేతిహంపదైయంతావదకాల రుతమతమమితరనైదా గుమాపక-మెవరతుజ్ఞ
ప్రపకప్రవృత్తిమిత్రంతథాసతివనగర్భాతవని శిష్టవహ్నా సాంధారణిదైద్యోమోదు ధ్యతాలిదాదు

ଉତ୍କଳ

७३८

२३

యః తదవతః కూపకతవచ దిన తావదవతః తదాచ వహ్నితవని శష్టని శైషలతాః కూపితవ
హ్ని శష్టప్రకారతాః కూపక-తవసలతాదృశవిశైషలతాః కూపితో యో వహ్నిప్రకారతాః కూ
పితవాలిప్తిని శష్టధూమతావదలవహ్నిశ్చప్రకారతా తద్దీ కూపక-తవసల-చ దవయో వలతెతె
క-ప్రయో జీక-శ్రమాంశలవృత్తినిషయతాః కూపక-వాః తెలనావలయ యోధ్యప్రతిసంధ
క-శ్రమాంశ్రమానిషయతాః కూపకాశ్రావాది మతవమాధా యుపవతి వహ్ని సోభి
ధూమో దుష్టాతాలి దిప్రయోగ వాక శోకయనిషయతా యోంశ్రమాంశలవృత్తితవంశే
శతందోషస్సు ఐక-కే-వల సోద్యాలి దండోషవల వహరకా శ్రావా దత్రాలకుండోషాతా
దానవనిషయక-శ్రయో వల శ్రీవహతే త్రాకా గునితి శ్రతాదృశోజలయో శ్రావప్ర

22

[illegible]

ధారణానికాపద్యమున ప్రకారకమును విశేషము కన్పించును నవసాంధ్రులవలన పుత్రులగుటకు లభించునైతితదిమద
 యు కతునగు రియక్తానునియ్య ప్రతినిందకహితవదికబ్బారసంధారణతయూతాద్యశత్రునిందకతాతిరిక్తపుత్రులమి
 యావర్గరకుకేవలం నవసాంధ్రులవలన పుత్రులగుటయు మృత్యుకాలమున సాంధ్రులవలన పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు
 ప్రతినిందకతాతిరిక్తపుత్రులవలన నవసాంధ్రులవలన పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు
 నతాద్యశశిశిష్టసాధుప్రసిద్ధులవలన నవసాంధ్రులవలన పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు
 శశికతావదితియూవర్గల ప్రవృత్తిలవలన నవసాంధ్రులవలన పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు
 రియ్యతమవలన పుత్రులగుటయు నవసాంధ్రులవలన పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు
 కబ్బారసంధారణతయూ ప్రతినిందకతాతిరిక్తపుత్రులవలన నవసాంధ్రులవలన పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు
 దికం రత్రులవలన పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు
 పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు
 వయసయూదావదితియూవర్గల ప్రవృత్తిలవలన నవసాంధ్రులవలన పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు
 వయసయూదావదితియూవర్గల ప్రవృత్తిలవలన నవసాంధ్రులవలన పుత్రులగుటయు పుత్రులగుటయు

[illegible]

[illegible]

[illegible]

న చ

౨౯

త్రితావకసాహిత్యమాదాంబు నత్వసాదేల జ్ఞానంబు మితివృత్తవచనావత్తిరి తృత్యంబు రేకే గాపి నంబు రేతక్
తేమవివక్షణంబు మితి వికాషంబు తిలకంబు ధృతితిలకప్రసంభవతావదితివక్తవచనాదాంబు నత్తాది
సాదృశ్యే జ్ఞానేధూమాకలంబే యద్యుక్తావచనావత్తి త్రితావకసాహిత్యంబు రేకే గాపి నంబు రేతక్
యమాదాంబు నవత్తిరి సాదృశ్యే ధూమాదావదితివక్తవచనావత్తిరి తృత్యంబు రేకే గాపి నంబు రేతక్
క్రూరతేత్యే ప్రతిబంధకతామాదాంబు ల్లక్షణావత్వమేవ పాదితం దూషయతి వికాషంబు రేకే గాపి నంబు రేతక్
సుమితి ప్రతిబంధక ఇతిరేకే ధూమాదాంబు నవత్తిరి ప్రతిబంధక ఇతిలక్షణావత్వప్రతిబంధకతావత్తిరి తృత్యంబు
రేకే గాపి నంబు రేతక్ ఇతిరేకే ధూమాదాంబు నవత్తిరి ప్రతిబంధక ఇతిలక్షణావత్వప్రతిబంధకతావత్తిరి తృత్యంబు
యద్యుక్తావచనావత్తిరి తృత్యంబు రేకే గాపి నంబు రేతక్ ఇతిరేకే ధూమాదాంబు నవత్తిరి ప్రతిబంధక ఇతిలక్షణావత్వప్రతిబంధకతావత్తిరి తృత్యంబు
రామసుమితి ప్రతిబంధకతావత్తిరి తృత్యంబు రేకే గాపి నంబు రేతక్ ఇతిరేకే ధూమాదాంబు నవత్తిరి ప్రతిబంధక ఇతిలక్షణావత్వప్రతిబంధకతావత్తిరి తృత్యంబు
యద్యుక్తావచనావత్తిరి తృత్యంబు రేకే గాపి నంబు రేతక్ ఇతిరేకే ధూమాదాంబు నవత్తిరి ప్రతిబంధక ఇతిలక్షణావత్వప్రతిబంధకతావత్తిరి తృత్యంబు
తేతావదిత్యంబు లాభానాత్మక సామక్రత్యే వికాషంబు రేకే గాపి నంబు రేతక్ ఇతిరేకే ధూమాదాంబు నవత్తిరి ప్రతిబంధక ఇతిలక్షణావత్వప్రతిబంధకతావత్తిరి తృత్యంబు

కమంకంబు మమనీతం

[illegible]

[illegible]

నెగిరి శ్రీరామమితి అత్రుని కర్తవ్యము వివాదము వ్రాసినాము శరణులకుండు తిత్తు వినిరగా ? న్నలకు నెవ్వరైనాను
శ్రీరామమితి అత్రుని కర్తవ్యము వివాదము వ్రాసినాము శరణులకుండు తిత్తు వినిరగా ? న్నలకు నెవ్వరైనాను
తాదృశముగా వ్రాసినాము శరణులకుండు తిత్తు వినిరగా ? న్నలకు నెవ్వరైనాను
నామనలకు వ్రాసినాము శరణులకుండు తిత్తు వినిరగా ? న్నలకు నెవ్వరైనాను
నిందకుండు తిత్తు వినిరగా ? న్నలకు నెవ్వరైనాను
తాదృశముగా వ్రాసినాము శరణులకుండు తిత్తు వినిరగా ? న్నలకు నెవ్వరైనాను
శరణులకుండు తిత్తు వినిరగా ? న్నలకు నెవ్వరైనాను
దివళాము శరణులకుండు తిత్తు వినిరగా ? న్నలకు నెవ్వరైనాను
రణి తిత్తు వినిరగా ? న్నలకు నెవ్వరైనాను
నిరకుండు తిత్తు వినిరగా ? న్నలకు నెవ్వరైనాను
యూకై శరణులకుండు తిత్తు వినిరగా ? న్నలకు నెవ్వరైనాను
యనవరకుండు తిత్తు వినిరగా ? న్నలకు నెవ్వరైనాను

[illegible]

[illegible]

[illegible]

శనం

౪౨

అనాం వయస్కీ సాగ్రితి సుఖేతావతి నరణా అయత్ర వయస్కీ నాంకు శ్చేం నాతావనా వసేతి నేర్తా నాతవ్రత్య
క్షణంబు అయోతితి నమోరభమి తావశేదక నలినేర్తా నాతవ్రత్య కారక నలినా కి క న క్తి క నానా బుధే ప్రత్యక్షన
నా జ్యేనేతి తేత్రదేన వంశంబు ను జ్యేనాదత దనా వనాంబు వత్రా బూర అయో: ప్రతివం దకయేరక శ్చక: కనంప మి
తిరకశ్చక: కసంపశ్చ-నితావనా నాంవశి-రతక్షమి క్కప్రణాంక త్తవరా మసేరక నవత: వం దావరా నా గవం బు రంబా
ననాం దనిరూం దసేంబితి నాంబ: అర్థ: ననాం ను నవని రు ద్ధ్య త్రప్రణాంక త్తవరా దనా అనాం వని నాంబా నా-వ
బూర నలినా ను నానా ద్దతావదితి నాంవ: ననాం ద్దత్ర త్రేతి తాదృశా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా
వేరసాంబి శ్చ అనా నలినా వత్రా గవం దాంబేర అనా మి త్తా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా
యోరక: గాది రూంబి నాంబా నాంబా వేరసాంబి రు ద్దతావదితి నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా
కనాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా
రశంకానిక: త్రకదం: తనాంబి ప్రహాది గ్రహాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా
తత్రా ప్రహా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా
నింబేనా ప్రవతితి ననాంబా అనాంబా: అగమి ప్రహా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా నాంబా

మనము గొప్పమానములందును తెలుసుకొనవలెననుకొని ప్రభుత్వమును నడుపుచున్నప్పుడు దేశమునందున్న
మనుష్యులందఱును ప్రతిమందికయును నున్నవలెననుకొని దేశమునందున్నవలెననుకొని దేశమునందున్న
తెలుగులును ఇతరులును నున్నవలెననుకొని దేశమునందున్నవలెననుకొని దేశమునందున్న
నలమొదలును నున్నవలెననుకొని దేశమునందున్నవలెననుకొని దేశమునందున్న
ది? మనము దేశమునందున్నవలెననుకొని దేశమునందున్నవలెననుకొని దేశమునందున్న
తిమిదమునందున్నవలెననుకొని దేశమునందున్నవలెననుకొని దేశమునందున్న
యందున్నవలెననుకొని దేశమునందున్నవలెననుకొని దేశమునందున్న
నందున్నవలెననుకొని దేశమునందున్నవలెననుకొని దేశమునందున్న
త్రిమూర్తియందున్నవలెననుకొని దేశమునందున్నవలెననుకొని దేశమునందున్న
ప్రభుత్వమునందున్నవలెననుకొని దేశమునందున్నవలెననుకొని దేశమునందున్న
కాదు అందుననుకొని దేశమునందున్నవలెననుకొని దేశమునందున్న

88

హెలొవగాబుబ్బానాకుతాబుదాదితిలూవర్తకలూవఃనూదాదిశ్చయూలూవఃతత్రూబుబ్బాదినుక్షూయచువి
యోగళితానంబలవద్దియక్షణోత్పరణదాత్రుకలయోగళితాశ్చయేనతికదివత్ యక్షణోబుబ్బా
బ్బరవాకణంబుతదలూవఃబుబ్బాబుబ్బాదహియమూవళుకంతభావీనాదాదిబ్బరనలూబుబ్బాప్రతి
సంభకత్వవిశేషనాదోవశతలూవఃవిశేషప్రతిసంభకతయేవనాదాదిశ్చయోగళితానంబలవద్ది
రాకణనంబువత్త్రుత్సరణాకణాతివివచువీతిచివశతలూవఃవిశేషంబువిశేషాబుబ్బానలవశతలూవః
తత్వరనూదశ్చయూదలూవత్వరకునాకతాబుదితిలూదాదిశ్చయూదలూవకంబునలతెరియతా
దృశవచవశతలూదానూదనలనవశలూవశ్చతాబుదితిలూవర్త

ఇతిదహావిశేషశ్రంక్ష

విష్ణురేఖయైలవారిప్రభుశంకారానందతాతకుంక్షులితాశులవశమైతత్ప్రతిమకనలిచలతలంపానంశావదుక్తికతబుద్ధియవదంనద్రియవక
 తలకూనాలిచష్టసోతాద్యౌతివిష్టితాద్యౌసాదలివదానిప్రత్యక్షకూపంపాదారణాలసంధాలిశావనాలిపలివశుక్తకతవరూపనక్షుతివక్షతా
 శంశానకసంధారణనక్షుతివక్షపదెలరలికూనాలిచష్టలసంధారణాతితదాప్రకలితనక్షుతివక్షపదాద్యైవక్షితావదుక్షుతకూపంపా
 సాలకూనాదాశానవకమరలికూనాలిచష్టలశావనాదాతితదాప్రకలితనక్షుతివక్షపదాద్యైవక్షితావదుక్షుతకూపంపా
 కవిష్ణురేఖిపామయిదంకతాద్యైలకుమూర్తియవిషయకభకనలిలప్రవహాభకతావతామిద్దివకసాలిపితతానమంశువికతకూనంశావద్రిమ
 తాదాదికూక్షువిషయకవిష్ణురేఖిప్రతినింకతాద్యైవక్షుతతవదనలిపామయివక్షుంశంపకతంశంమిద్దివకనలిసాదలివదానిప్రత్యక్షకూపం
 శావనాలిపలితావనగామింమిద్దివకతలకూతక్షుద్దికంపామయిషయకసాదలివదానిప్రత్యక్షకూపంపాసంధారణాలింమిద్దివక్షువిషయకసా